

Съвет на
Европейския съюз

Брюксел, 13 декември 2022 г.
(OR. en)

16000/22

CULT 131	GENDER 204
SUSTDEV 218	ELARG 109
DEVGEN 235	IND 556
RELEX 1731	MI 936
AUDIO 138	RECH 660
EDUC 423	DIGIT 240
SOC 690	ENV 1302
EMPL 469	CLIMA 674
JAI 1674	AGRI 713
JUSTCIV 169	POLMIL 310
JEUN 187	PROCIV 154
CONSOM 337	COPS 612

ПРИДРУЖИТЕЛНО ПИСМО

От: Генералния секретар на Европейската комисия, подписано от
г-жа Martine DEPREZ, директор

Дата на получаване: 9 декември 2022 г.

До: Г-жа Thérèse BLANCHET, генерален секретар на Съвета на
Европейския съюз

№ док. Ком.: COM(2022) 709 final

Относно: ДОКЛАД НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ,
СЪВЕТА, ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН
КОМИТЕТ И КОМИТЕТА НА РЕГИОНИТЕ относно културното
измерение на устойчивото развитие в действията на ЕС

Приложено се изпраща на делегациите документ COM(2022) 709 final.

Приложение: COM(2022) 709 final

ЕВРОПЕЙСКА
КОМИСИЯ

Брюксел, 9.12.2022 г.
COM(2022) 709 final

**ДОКЛАД НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА,
ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА
НА РЕГИОНИТЕ**

относно културното измерение на устойчивото развитие в действията на ЕС

Съдържание

1. Контекст.....	1
2. Укрепване на взаимодействието между политиките в областта на културата и устойчивото развитие	3
3. Културата и ЦУР, залегнали в политиките и програмите на ЕС.....	4
А. Политика в областта на културата	4
Б. Регионална и селищна политика	11
В. Вътрешни работи и вътрешна сигурност	13
Г. Заетост, социални въпроси и приобщаване.....	14
Д. Правосъдие, права на потребителите и равенство между половете.....	16
Е. Новият европейски Баухаус и неговото хоризонтално измерение за постигане на устойчивост, вдъхновена от културата	17
Ж. Международни партньорства и политика на развитие на ЕС	18
З. Политика за съседство и политиката на разширяване	20
И. Политики в областта на образованието и младежта.....	22
Й. Единен пазар и промишлени политики.....	23
К. Научни изследвания и иновации	25
Л. Цифрова икономика и цифрово общество	27
М. Действия за борба с изменението на климата и политика в областта на околната среда	28
Н. Селскостопанска политика.....	31
О. Политики в областта на отбранителната промишленост и космическото пространство.....	32
П. Механизъм за гражданска защита на Съюза	33
4. Заключение: пътят напред	34

1. КОНТЕКСТ

Целите за устойчиво развитие (ЦУР) са обвързани с няколко сфери на политиката. Европейската комисия се ангажира в пълна степен с постигането на резултати по всички различни измерения на устойчивото развитие¹. Във връзка с ролята на културата, в Новата европейска програма за култура от 2018 г.² Комисията изтъкна значението на устойчивото развитие и пое ангажимент да я използва в подкрепа на осъществяването на Програмата на ООН до 2030 г. за устойчиво развитие³.

В своята Резолюция относно културното измерение на устойчивото развитие⁴ от декември 2019 г. Съветът потвърди ангажираността на държавите членки с устойчивостта, както и с пълното и

¹ Работен документ на службите на Комисията (2020 г.), *Изпълнение на целите на ООН за устойчиво развитие — всеобхватен подход*.

² [COM\(2018\) 267 final](#)

³ <https://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/>

⁴ ОВ С 410, 6 декември 2019 г.

бързо изпълнение на Програмата на ООН до 2030 г. По-късно, през май 2020 г., в Работния план на Съвета за културата за периода 2019—2022 г.⁵ бяха внесени изменения, за да се добави приоритет относно „културата като двигател на устойчивото развитие“. По този приоритет в работния план бяха предвидени две съответни действия: i) създаването през 2021 г. на група по отворения метод на координация (ОМК) за културното измерение на устойчивото развитие, която представи своя доклад през септември 2022 г.⁶; и ii) отправянето на покана към Комисията да представи план за действие относно културното измерение на устойчивото развитие.

Настоящият доклад представлява отговорът на Комисията на отправената покана. В него се призовава за **подход на политиката на ЕС към културното измерение на устойчивото развитие, който се основава на залагането на по-солидна и съгласувана връзка между културните политики и осъществяването на ЦУР във всички инициативи, програми и действия на равнището на ЕС, както и във всички различни сектори.**

В доклада се прави преглед на програмите и политиките на ЕС, чрез които се укрепва взаимодействието между културата и устойчивото развитие, и се посочват действия, които Комисията е предприела или планирала с цел да се даде тласък на културата като движещ фактор или стратегически инструмент за изпълнение на Програмата на ООН до 2030 г. В него са обхванати и стратегически хоризонтални инициативи, като например мисията в рамките на програма „Хоризонт Европа“ за неутрални по отношение на климата и интелигентни градове⁷ или инициативата „Нов европейски Баухаус“⁸, които се разпростират в няколко области на политиката и в няколко програми.

Съществува нарастваща необходимост културата да бъде пълноценно и ефективно призната като ключов сектор, допринасящ за изпълнението на ЦУР и за устойчивото възстановяване на Европа след кризата, свързана с COVID-19. Успоредният процес, осъществяван от групата по ОМК, който се отличава с тясно сътрудничество с ЮНЕСКО и участници на международно равнище⁹, потвърди необходимостта от засилване на ефективното сътрудничество в рамките на националните органи и системи и органите и системите на равнището на ЕС и ООН.

Дебатът в рамките на MONDIACULT 2022¹⁰ — конференцията на ЮНЕСКО относно политиките в областта на културата и устойчивото развитие, проведена в Мексико между 28 и 30 септември 2022 г., и резултатите от нея подхраниха с допълнително вдъхновение и сведения обсъждането на бъдещето на ЦУР и дадоха по-нататъшен стимул за размисъл относно издигането на ролята на културата в стратегиите за устойчиво развитие. С настоящия доклад се допринася за този процес на размисъл и се надграждат амбициите, залегнали в приетата на конференцията Декларация относно културата.

⁵ [Заклучения на Съвета за изменение на работния план за културата за периода 2019—2022 г.](#)

⁶ Доклад, изготвен по отворения метод на координация (ОМК) „Бурни времена: природата и хората — смелостта на културата за промяна“: <https://op.europa.eu/bg/publication-detail/-/publication/0380f31c-37c9-11ed-9c68-01aa75ed71a1>.

⁷ https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe/eu-missions-horizon-europe/climate-neutral-and-smart-cities_en

⁸ Новият европейски Баухаус представлява творческа, основана на участие трансдисциплинарна инициатива, която свързва [Европейския зелен пакт](#) с нашето жизнено пространство и нашите преживявания: https://new-european-bauhaus.europa.eu/index_en.

⁹ 2021 г. беше обявена за Международна година на творческата икономика за устойчиво развитие.

¹⁰ <https://www.unesco.org/en/mondiacult2022>

2. УКРЕПВАНЕ НА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕТО МЕЖДУ ПОЛИТИКИТЕ В ОБЛАСТТА НА КУЛТУРАТА И УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ

Макар културата да не се споменава изрично, най-важните стратегически действия на ЕС за постигане на ЦУР включват вътрешно присъщо за тях културно измерение. Така например представените на графиката по-долу политики и ключови стратегии на ЕС, водещи до **коренна трансформация, като Европейския зелен пакт и всеобхватния подход, чрез който Европа да стане подготвена за цифровата ера, разчитат на солиден принос от страна на секторите на културата и творчеството (СКТ)**, както и на тяхното многообразие на местно, регионално и национално равнище. Настоящият доклад има за цел да придаде конкретика на това разбиране.

Освен това, както се подчертава в препоръките на групата по ОМК относно културното измерение на устойчивото развитие и на групата по ОМК относно устойчивостта на културното наследство спрямо изменението на климата¹¹, **културата и политиките в областта на културата следва да се използват по-систематично за справяне с основни проблеми на съвременното, свързани с изменението на климата** и с целите на Европейския зелен пакт. Например целта за неутралност по отношение на климата в рамките на мисията по програма „Хоризонт Европа“ за неутрални по отношение на климата и интелигентни градове насърчава участието и приобщаването на гражданите и социалните иновации.

Подготвителните дискусии, предшествващи MONDIACULT, организирани около пет тематични области¹², също спомогнаха да се проправи път към по-добро разбиране на **присъщото на устойчивото развитие междусекторно културно измерение и на необходимостта от по-стратегически подход към културата и устойчивото развитие в бъдеще**. Този ангажимент се потвърждава в заключителната декларация от конференцията MONDIACULT. В нея се отправя призив за по-нататъшни действия за укрепване на рамката на публичните политики чрез по-изразено застъпване на културата в стратегиите за устойчиво развитие както на глобално равнище, така и във всички измерения на ЦУР, свързани със **социалното, икономическото и екологичното развитие**. В същия дух групата по ОМК относно културното измерение на устойчивото развитие направи преглед на тези измерения и изрази категорична подкрепа за основната тема, свързана с **възстановяването на връзката между човека и природата чрез възможностите на недостатъчно използваната сила на културата**¹³.

¹¹ Доклад на групата по ОМК относно *засилване на устойчивостта на културното наследство към изменението на климата*: <https://op.europa.eu/bg/publication-detail/-/publication/4bfcf605-2741-11ed-8fa0-01aa75ed71a1>.

¹² Инвестиране в култура и творчество с цел създаване на работни места и социално-икономическо развитие; насърчаване на културното многообразие в цифровата среда и издигане на статута на хората на изкуството; опазване и насърчаване на културното многообразие; културното наследство в подкрепа на социалното приобщаване, диалога и мира; укрепване на полезните взаимодействия между културата и образованието с цел ориентирано към човека развитие и устойчивост; регионални и световни партньорства за култура и устойчиво развитие.

¹³ По данни на Евростат регистрираната стойност на износа и вноса на културни ценности е приблизително 1 % от общата стойност на износа (извън ЕС) и вноса в ЕС на стоки като цяло. В абсолютно изражение през 2020 г. износът на културни ценности извън границите на ЕС достига 17,5 милиарда евро, а вносът на такива ценности в ЕС — 16 милиарда евро. Статистическите данни на ЕС за доходите и условията на живот (EU-SILC) включват сведения относно социалното и културното участие, които ще бъдат предоставени на разположение през втората половина на 2023 г. Евростат събира статистически данни, свързани със сектора на културата, в специален раздел на своя уебсайт (Overview (Общ преглед) — Culture (Култура)).

Общ преглед на подхода на Комисията към изпълнението на ЦУР¹⁴

3. КУЛТУРАТА И ЦУР, ЗАЛЕГНАЛИ В ПОЛИТИКИТЕ И ПРОГРАМИТЕ НА ЕС.

Културното измерение на устойчивото развитие бива насърчавано в рамките на множество политики и програми на ЕС (описани в раздели А—О). В настоящия раздел за всяка политика на ЕС са описани съответстващата политическа рамка и основни приоритети, както и стратегическите действия или инициативи. Целта е да бъдат подпомогнати обществените промени и да бъдат смекчени въздействията от екологичния и цифровия преход.

А. Политика в областта на културата

Политическа рамка и основни приоритети

Действията на ЕС в областта на културата имат пряк принос за постигането на всички измерения на ЦУР съобразно със стратегическите насоки в основните рамкови документи:

- **новата европейска програма за култура;**
- **Европейската рамка за действия в областта на културното наследство¹⁵;**
- **многогодишните работни планове в областта на културата** или, по отношение на външната дейност, съвместното съобщение от 2016 г. *Към стратегия на ЕС за международните културни отношения¹⁶* и *Заклученията на Съвета относно*

¹⁴ Работен документ на службите на Комисията (2020 г.), *Изпълнение на целите на ООН за устойчиво развитие — всеобхватен подход*.

¹⁵ Европейската рамка за действия в областта на културното наследство: <https://op.europa.eu/bg/publication-detail/-/publication/5a9c3144-80f1-11e9-9f05-01aa75ed71a1>

¹⁶ JOIN(2016) 29 final: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX%3A52016JC0029&lang1=BG&from=EN&lang3=choose&lang2=BG&_csrf=d233b664-47b1-4f64-9ebc-f65d92b648a6.

стратегически подход на ЕС към международните културни отношения и рамка за действие¹⁷ от 2019 г..

Мерките на политиките на ЕС и съвместната работа в тази област са съсредоточени върху оползотворяването на способностите на културата и културното многообразие за постигане на социално сближаване и благосъстояние:

- чрез популяризиране на участието в културни дейности, мобилността сред хората на изкуството и опазването на културното наследство;
- чрез стимулиране на създаването на работни места и растежа в секторите на културата и творчеството посредством включване на изкуство и култура в образованието, като се насърчават уменията и иновациите в сферата на културата;
- чрез укрепване на международните културни отношения с помощта на културата с цел да се насърчават устойчивото развитие и мирът.

Необходимостта от съхраняване и изтъкване на вътрешно присъщата стойност на културата и изразяването чрез художествени средства се подчертава и в ръководните документи на ЕС в сферата на културната политика. Стратегическата рамка на ЕС за сътрудничество и разработване на политики в областта на културата обаче може все пак да се подсили (както е изтъкнато в доклада на Комисията относно работния план за културата за периода 2019—2022 г.¹⁸), а културното измерение на устойчивото развитие да се изведе на преден план.

Що се отнася до финансирането, посредством **програма „Творческа Европа“ за периода 2021—2027 г.**¹⁹ — единствената програма на ЕС, насочена към секторите на културата и творчеството, се осигурява подкрепа за ангажимента на ЕС за постигане на ЦУР на ООН, и по-специално на тяхното културно измерение, в рамките на трите направления на програмата. По линия на „Творческа Европа“ се осъществяват инвестиции в дейности, с които се укрепва културното многообразие и се отговаря на нуждите на секторите на културата и творчеството. Както **екологизирането, така и приобщаването са хоризонтални приоритети на цялата програма** и понастоящем се обмисля въпросът за допълнителното екологизиране на програма „Творческа Европа“. В рамките на „Творческа Европа“ по осезаем начин се подпомага осъществяването на Зеления пакт, като се възнаграждават културни проекти, постигащи стратегически резултати по отношение на устойчивостта и екологичните аспекти в секторите на културата и творчеството (СКТ).

В *културното направление* на програмата са обхванати например инициативи на СКТ, с които се насърчават трансграничното сътрудничество, създаването на платформи и мрежи и художествените преводи. В тях са включени механизми, с които да се гарантира, че СКТ предлагат многообразие, приобщаване и равенство за всички, както и че допринасят за действията за борба с изменението на климата. В поканите за представяне на предложения по програмата за периода 2021—2027 г., с които се подкрепят изграждането на европейски мрежи и проекти за сътрудничество, е заложен като конкретен приоритет **приносът на проектите към програмата за устойчивост**. С предходната програма (за периода 2014—2020 г.) беше проправен пътят към популяризиране на местните организации и устойчивите практики в рамките на *културното*

¹⁷ ОВ 2019/С 192/04.

¹⁸ [COM\(2022\) 317 final](#)

¹⁹ [„Творческа Европа“](#)

направление²⁰. По нея бяха подпомогнати голям брой проекти в сферата на равенството между половете, устойчивостта и цифровизацията²¹. Те спомогнаха за облекчаване на въздействието на дейностите на секторите върху околната среда, способстване за устойчива среда в градските и селските райони, разработване на нови идеи за бъдещето и повишаване на осведомеността. С проектите се решават глобални проблеми на местно или регионално равнище, в това число: здравеопазването и благосъстоянието²², равенството между половете²³, моделите на производство и потребление (на храни)²⁴, замърсяването на водите²⁵, устойчивите жилища²⁶, както и намаляването на неравенствата между градските и селските райони²⁷.

В *културното направление* на настоящата програма беше добавен нов секторен подход, за да се **подсили устойчивостта на конкретни сектори** (културно наследство, архитектура, музика, сектор на книгоиздаването, дизайн, мода и културен туризъм) и да им се помогне да станат, наред с другото, по-екологични, по-устойчиви и по-приобщаващи. По това направление се подкрепя и инициативата **Европейски столици на културата**, която има за цел да се популяризира многообразието на културите в Европа, да се подчертаят общите им елементи и да се стимулира приносът на културата за развитието на градовете в дългосрочен план. Градовете, носители на тази титла, включват своя проект в цялостната си стратегия и застъпват все по-широко съображенията за устойчивост като част от своите начинания, като например насърчаването на по-екологични практики в сферата на културата.

²⁰ Съществуват множество добри примери за дейности, съсредоточени върху устойчивостта, които са финансирани по линия на „Творческа Европа“. Така например в рамките на мрежата „Culture Action Europe“ беше разработена програмата „Културата в устойчивите градове. Учене чрез действията „Култура 21“ в партньорство с международната организация Обединени градове и местни власти (ОГМВ). Тази програма има за цел да се предоставят възможности на градовете да участват в процес на учене, така че да могат да оценяват, разработват и прилагат политики в областта на културата, с които се допринася за местното устойчиво развитие.

²¹ За повече информация вж. брошурата на разположение на адрес: <https://op.europa.eu/bg/publication-detail/-/publication/aebc62b7-8fa5-11ec-8c40-01aa75ed71a1>.

²² Например проектът „Birth cultures“ има за цел традиционните знания и практики, свързани с раждането и майчинството, да се съхраняват и предават като част от европейското нематериално културно наследство. Чрез него беше показано как културата може да окаже мултиплициращ ефект върху ангажираността на гражданите по въпроси на общественото здраве.

²³ Чрез много получили финансиране проекти, като например „Keychange“, се работи за реструктуриране на културните сектори с цел постигане на пълноценно равенство между половете, равно заплащане, равни условия на труд и видимо присъствие на жените специалисти в сектора.

²⁴ По линия на проекти, като „Creative food Cycles“, „The Table and the territory“ и „The Mediterranean garden“, бяха проучени и създадени прототипи на нови модели за производство, дистрибуция и потребление на храни, като бяха изследвани алтернативи на традиционната верига за производство на храни. По този начин чрез тях се повишава осведомеността за загубата на биологично разнообразие.

²⁵ Целта на проекта „Universal Sea — Pure or plastic“ беше да бъдат разкрити възможностите за съчетаване на изкуството с предприемачеството, като същевременно се поощряват творческите решения за справяне с епидемията от пластмаса в моретата и океаните.

²⁶ В рамките на мрежата на Съвета на архитектите в Европа се работи за постигането на финансово достъпни и качествени жилища на европейско равнище. Благодарение на нейните способности за лобиране, географския ѝ обхват и задълбочената работа по разработване на политики чрез мрежата се спомага за насърчаване на общото благо и на качеството на живота, а хората и природата се поставят като най-важен критерий за жилищното строителство и градоустройството както в Европа, така и на национално равнище.

²⁷ В рамките на „Smoties — творческа дейност с малки и отдалечени райони“ се използват методики с творчески ориентирано мислене, така че отдалечени места в Европа да бъдат превърнати в по-приятни за живеене райони чрез включване на местните жители в развитието на културни и творчески дейности. По проекта „Cultures for resilience“ се подпомагат действията на кръг от участници (граждани, представители на администрацията, местни сдружения), работещи по въпроси, свързани с устойчивостта на околната среда и градовете.

По отношение на външните дейности **чрез платформата за културни отношения** се подпомага сътрудничеството между секторите на културата и творчеството на европейско и на световно равнище, като се повишава капацитетът на делегациите на ЕС по света (ЦУР 17 „Партньорства за изпълнение на целите“) за взаимодействие с операторите в областта на културата и за справяне с предизвикателства от ключова важност чрез културата (ЦУР 8 „Достоен труд и икономически растеж“ и ЦУР 11 „Устойчиви градове и общности“). В рамките на платформата също така се организира годишна програма в областта на световните културни отношения, която събира 40 млади лидери и специалисти в сферата на културата от целия свят (ЦУР 10 „Намаляване на неравенствата“ и ЦУР 5 „Равенство между половете“).

В областта на **медиите и аудио-визуалния сектор** с програма „Творческа Европа“ за периода 2021—2027 г. бяха въведени два хоризонтални приоритета: екологизиране на аудио-визуалната индустрия и многообразие и приобщаване в аудио-визуалния сектор. Екологизирането и многообразието са включени в поканата за представяне на предложения по всички схеми от *направление MEDIA* на програма „Творческа Европа“. Кандидатите следва да представят стратегия по отношение на практиките си на екологизиране и стратегия за насърчаване на многообразието и приобщаване в рамките на дейността си. Тези стратегии се оценяват като част от критериите за възлагане. В проектите, избрани в рамките на работните програми за 2021 г. и за 2022 г., са заложили показатели за това как дружествата и организациите в аудио-визуалния сектор се справят с тези приоритети на политиките. Сред избраните проекти заслужава да се споменат TheGreenShot, първото по рода си цифрово решение с интерфейс в реално време за филмовите комисии, което им позволява да осъществяват връзка с продукции, снимащи в техния регион или град, както и Зелената харта за фестивали, подкрепена в контекста на поканата за предоставяне на предложения за фестивална мрежа от 2022 г., публикувана от фестивалната мрежа Moving Images Open Border. Хартата е инструмент за изчисляване на въглеродния отпечатък на фестивалите с цел, от една страна, да се създаде осведоменост, и от друга, да се определят общи цели за устойчивост.

Освен това в рамките на *междусекторното програмно направление* се подкрепя транснационалното сътрудничество в областта на политиката и се допринася за изпълнението на **инициативата „Нов европейски Баухаус“**, за да се подсили екологичното измерение на програмата.

Новия пилотен проект на Европейския парламент за **Европейски център за културното наследство** също ще допринесе за екологичния преход и борбата с изменението на климата и влошаването на състоянието на околната среда²⁸.

Стратегически действия или ключови примери

- Инициирани от Комисията усилия във връзка със статута и **условията на труд на хората на изкуството и специалистите в областта на културата и творчеството** (проучване на ЕС, диалог, озаглавен „Гласове на културата“, и съответен доклад, предстоящ доклад и препоръки на експертната група на държавите членки по ОМК през 2023 г.), които имат за цел разрешаването на ключови въпроси, като се започне от статута на хората на изкуството, справедливостта и публичната подкрепа, регулаторната среда и социалното осигуряване, и се стигне до теми като изграждането на умения и свободата на художествено изразяване.

²⁸ Поканата за представяне на предложения, публикувана в рамките на този пилотен проект, включва в следния приоритет: да се допринесе за екологичния преход и борбата с изменението на климата и влошаването на състоянието на околната среда: <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/topic-details/pppa-cult-2022-euheritagehub;callCode=null;freeTextSearchKeyword=;matchWholeText=true;typeCodes=1>.

- Мерки относно **изменението на климата и културното наследство**. Комисията организира работата на експертна група на държавите членки относно [засилване на устойчивостта на културното наследство към изменението на климата](#). Докладът на групата беше публикуван през септември 2022 г. В него са определени добрите практики и иновативните мерки за опазване на културно наследство, както материалното, така и нематериалното, във връзка с изменението на климата. Това включва препоръки относно приноса, който културното наследство може да даде за смекчаването и борбата с изменението на климата в съответствие със Зеления пакт. Комисията също така предприе **проучване във връзка с екологизирането на програмата „Творческа Европа“**. То има за цел да се проучи как в програмата могат да бъдат въведени екологични, устойчиви и пропорционални мерки, за да се увеличи приносът ѝ към действията за борба с изменението на климата и интегрирането на биологичното разнообразие.
- Действия за справяне с **въздействието на цифровата трансформация върху културното и художественото многообразие**, т.е. модели на стопанска дейност, взаимоотношения с публиката и промяна в начините на замисляне, продуциране и потребление. В края на 2021 г. Комисията започна работа с експерти, за да проучи възможността за изготвяне на насоки с незадължителен характер за събиране и управление на данни за **цифровата аудитория** със специален акцент върху сценичните изкуства и културното наследство. В доклада от юни 2022 г., озаглавен „Привличане (отново) на вниманието на цифровата аудитория“²⁹, се прави преглед на извлечените поуки относно практиките, свързани с пандемията от COVID-19. Освен това, в контекста на работата на експертната група по въпросите на културното наследство³⁰ бяха обсъдени и **цифровизацията и културното наследство** с акцент върху цифровото обучение във връзка с пандемията от COVID-19. В доклада бяха разгледани въпроси, свързани с изграждането на капацитет за преместване в онлайн среда на изложби, образователни програми и артефакти, както и въпросът за умората на аудиторията от потреблението на култура онлайн.
- Инициативата на Комисията **Music Moves Europe (MME)** е друг пример, който подкрепя социалните и икономическите измерения на устойчивото развитие. MME има за цел да се укрепят най-добрите активи на музикалния сектор: творчество, многообразие и конкурентоспособност. Конкретните цели на инициативата са насърчаване на творчеството и иновациите, опазване и разширяване на многообразието на европейската музика, подпомагане на сектора да се адаптира към цифровизацията и оказване на подкрепа за неговата устойчивост, особено след кризата, свързана с COVID-19. По линия на MME Комисията работи за постигането на интегриран подход, който включва целенасочено финансиране от ЕС (в рамките на програма „Творческа Европа“ и извън нея), политическа подкрепа, законодателство и диалог относно потребностите и предизвикателствата пред музикалния сектор на Европа. В редица скорошни покани за представяне на предложения акцентът беше поставен върху действия, свързани с устойчивостта. От 2023 г. нататък чрез MME ще се насърчава устойчивото разпространение на музика.
- Други специфични за сектора примери включват проекта **Съюз на устойчивите театри за зелена промяна в околната среда (Sustainable Theatres Alliance for Green Environmental Shift) (STAGES — Sustainable Theatre Alliance)** и **мрежата на Европейската театрална конвенция (European Theatre Convention Network)**, които имат за цел да окажат структуриращо въздействие върху сектора и да екологизират веригата му за създаване на стойност.

²⁹ <https://voicesofculture.eu/2022/06/02/brainstorming-report-re-engaging-digital-audiences-challenges-and-opportunities/>

³⁰ [Експертна група по въпросите на културното наследство | Култура и творчество \(europa.eu\)](#)

- **Специално създадена схема за хора на изкуството и специалисти, която да улеснява трансграничната им мобилност — Culture Moves Europe**³¹. Схема, по която се отпускат безвъзмездни средства за мобилност за проекти на физически лица, насочени към международно сътрудничество, професионално развитие, съвместни продукции и съвместно създаване, и по която хората на изкуството и творците са стимулирани да вземат предвид въздействието, което тяхната мобилност оказва върху околната среда, и да избират по-устойчиви транспортни средства. Творческите резиденции, включени в схемата, могат да изпълняват проекти в съответствие с ценностите на Новия европейски Баухаус.
- Инструментът **Perform Europe**, приведен в действие през 2021 г., за подпомагане на иновативни, приобщаващи и устойчиви модели за разпространение и турнета в сектора на сценичните изкуства.
- **Равенство между половете** в сферата на културата³²; Комисията финансира проучване на неравенството между половете в секторите на културата и творчеството, публикувано през 2020 г.³³. През юни 2021 г. работната група на държавите членки по ОМК по въпросите на равенството между половете в СКТ представи окончателния си доклад, съдържащ няколко препоръки към създателите на политики, културните и образователните институции³⁴. В рамките на структурирания диалог „Гласове на културата“ представители на СКТ проведоха срещи, за да обсъдят баланса между половете в СКТ, като докладът им беше публикуван през февруари 2020 г.³⁵. Освен това през декември 2020 г. бяха приети заключенията на председателството относно равенството между половете в областта на културата³⁶.
- Дейностите в сферата на **културата и благосъстоянието**, важен и нововъзникващ проблем, особено след кризата, свързана с COVID-19. Комисията привежда в действие подготвително действие, предложено от Европейския парламент, озаглавено „Разработване на политики „от долу нагоре“ за насърчаване на културата и благосъстоянието в ЕС“. Проектът, осъществяван от консорциум от европейски партньори за срок от 1,5 години, е съсредоточен върху актуализирането на научните изследвания по тази тема, определянето на най-уместните съществуващи практики, изграждането на капацитета на местните участници за ефективно оползотворяване на възможностите на културата за подобряване на благосъстоянието и здравето, като особено се акцентира върху психичното здраве. Неотдавна беше проведено и проучване на Европейската мрежа за наблюдение на пространственото планиране (ESPON) относно културното наследство като източник на обществено благосъстояние в европейските региони³⁷. Целта е да се разработят общоевропейска методология и териториален анализ на въздействието на културното наследство върху обществото, като се вземат предвид аспекти като благосъстоянието и социалното приобщаване. **Културното наследство като решаващ фактор за предотвратяване на кризи и изграждане на мир** (ЦУР 16 „Мир, правосъдие и силни институции“). Преднамереното

³¹ <https://culture.ec.europa.eu/creative-europe/creative-europe-culture-strand/culture-moves-europe-mobility-for-artists-and-professionals#:~:text=Culture%20Moves%20Europe%20is%20a%20scheme%20that%20supports.It%20is%20part%20of%20Creative%20Europe%E2%80%99s%20Culture%20strand>

³² Комисията подкрепя равенството между половете в областта на културата чрез програма „Творческа Европа“ (например с проекта „Keychange“ и програмата за наставничество MEWEM). Като допълнение в новата програма „Творческа Европа“ за периода 2021—2027 г. е заложено изискване във финансираните проекти да са взети подходящи мерки във връзка с приобщаването и недискриминацията, и особено с равенство между половете.

³³ <https://op.europa.eu/bg/publication-detail/-/publication/92d621d1-bb99-11ec-b6f4-01aa75ed71a1>

³⁴ <https://op.europa.eu/bg/publication-detail/-/publication/36e9028b-c73b-11eb-a925-01aa75ed71a1>

³⁵ <https://voicesofculture.eu/2019/05/14/gender-balance-in-the-cultural-and-creative-sectors/>

³⁶ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13097-2020-INIT/en/pdf>

³⁷ <https://www.espon.eu/HERIWELL>

унищожаване на културно наследство е всеобщо признато като възможен признак или предвестник на предстоящо масово насилие поради това, че се използва за заличаване на историческите сведения и артефактите, които са основополагащи за културата и идентичността на дадено население. Когато се извършва систематично и в големи мащаби, преднамереното унищожаване на културно наследство също така е определено като военно престъпление в Римския статут на Международния наказателен съд. Унищожаването на културното наследство има централна роля в продължаващите конфликти в Сирия, Ирак и Мали. Примери за това са нападенията на храмове и мавзолеи, извършени през 2012 г. от ислямистки групировки в Тимбукту, в северните райони на Мали. В заключенията на Съвета относно **подхода на ЕС към културното наследство в условия на конфликти и кризи и специално разработената концепция на ЕС** се определя ясна политическа и оперативна рамка за по-последователен и разпознаваем подход на ЕС към въпросите, свързани с културното наследство като средство за мир (ЦУР 16, ЦУР 8 „Достоен труд и икономически растеж“, ЦУР 11 „Устойчиви градове и общности“). В конкретно изражение ЕС поема ангажимент да използва чувствителен към конфликтите, приобщаващ, равнопоставен, недискриминационен подход. Що се отнася до настоящата ситуация в Украйна, Комисията подкрепя опазването на украинското културно наследство, като предоставя аварийно защитно оборудване и подпомага цифровото документиране на украинското културно наследство. Комисията също така подкрепя хора на изкуството и дейци на културата от Украйна. Например през септември 2022 г. като част от програмата „Творческа Европа“ тя публикува покана за представяне на предложения за подпомагане на хора на изкуството извън тяхната държава, на културни организации в Украйна и за подготвяне на следвоенното възстановяване на сектора на културата на Украйна в средносрочен план.

- С подготвителните действия в рамките на **Европейските пространства на културата** (за периода 2019—2023 г.), които се изпълняват от Националните културни институти в ЕС (EUNIC), се изпробват иновативни модели на сътрудничество в областта на международните културни отношения (ЦУР 17 „Партньорства за изпълнение на целите“, ЦУР 10 „Намаляване на неравенствата“) чрез създаване на равнопоставени партньорства между европейски партньори (членове на EUNIC и делегации на ЕС) и местни партньори в държави извън ЕС по хоризонтални приоритетни теми. С тези проекти се създава връзка между културните отношения и устойчивото развитие, например чрез популяризиране на действията за борба с изменението на климата в Бразилия и Монголия (ЦУР 13 „Действия в областта на климата“), подкрепяне на местните сектори на културата, възстановяващи се от последиците от пандемията в Танзания и Камерун (ЦУР 8 „Достоен труд и икономически растеж“), подобряване на достъпа на общностите на лица с увреждания до култура в Китай и Уругвай (ЦУР 10 „Намаляване на неравенствата“) и въвеждане на иновации в областта на цифровата трансформация в Мексико.

Предстоящи действия:

- Възможна инициатива на Комисията за **стратегическа рамка на ЕС за културата** (вследствие на поканата, отправена от Съвета в работния план на ЕС за културата за периода 2023—2026 г.³⁸);
- **проучване на ЕС относно екологизирането на програма „Творческа Европа“**, което трябва да бъде публикувано през 2023 г.;
- годишен доклад за **напредъка по прилагането на концепцията за културното наследство в условия на конфликти и кризи**: компонент за мир и сигурност във външната дейност на Европейския съюз и специални заключения на Съвета;

³⁸ Резолюция на Съвета относно работния план на ЕС за културата за периода 2023—2026 г., 29 ноември 2022 г.; [st15381-en22.pdf \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2022/15381/20221129/1/en22.pdf).

- ЕС като почетен гост на **Международния панаир на книгата в Гуадалахара през периода 25 ноември — 3 декември 2023 г.** ще представи културата и устойчивото развитие като един от тематичните акценти;
- предвидено е обучение за изграждане на уменията на специалистите в аудио-визуалния сектор да оценяват и да наблягат на екологичните продукции. Екологизирането също така е един от стълбовете на мрежата Еуропа Cinemas, по който ще се подпомагат иновативни проекти сред по-малките мрежи от кина, за да се насърчава устойчивостта в сектора на кинопрожекциите.

Б. Регионална и селищна политика

Политическа рамка и основни приоритети

В политиката на сближаване на ЕС, по-специално чрез Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР), **инвестициите в културата са традиционно признати като ключов фактор за териториалното планиране и социалното сближаване.** Богатото културно наследство на Европа спомага за укрепването на европейската идентичност, насърчава общите европейски ценности, активното гражданско участие, приобщаването и межкултурния диалог. Секторите и отраслите на културата и творчеството са жизненоважен актив, способстващ за конкурентоспособност и привлекателност на регионалната икономика, а културното наследство е ключов елемент от облика и идентичността на градовете и регионите и често е във фокуса на регионалния туризъм.

Политиката на сближаване на ЕС дава възможност на държавите членки, регионалните и местните органи да използват културата като средство за насърчаване на териториалното, икономическото и социалното развитие, приобщаването и иновациите, като общностите и териториите могат да се ползват от ендемични национални културни активи, за да увеличат растежа, като същевременно намаляват неравенствата. Подкрепата по линия на ЕФРР за културата и културното наследство се основава на концепцията за ориентирани към местните условия и интегрирани подходи, които подкрепят териториалното и селищното развитие, социалното приобщаване и насърчаването на участието на обществеността.

През периода 2021—2027 г. политиката на сближаване ще **бъде съсредоточена върху устойчивостта и подобряването чрез цифровизация на преживяванията, свързани с културното наследство. В нея са включени трансформацията и бъдещата устойчивост на СКТ,** както и издигането на културното наследство до най-високите стандарти, така че чрез културата да се интегрират социалното приобщаване, устойчивостта и гражданското участие. Секторите и отраслите на културата и творчеството могат да се възползват от инвестиции в рамките на всичките пет цели на политиката на сближаване — включително чрез новата специфична цел на ЕФРР³⁹, посветена на укрепването на ролята на културата в справянето със социално-икономическите предизвикателства, или като част от интегрираните териториални стратегии съгласно цел на политиката 5 „Европа по-близо до гражданите“ — в рамките на програмите по целите „Инвестиции за растеж и работни места“ и „Европейско териториално сътрудничество (Interreg)“ на стълба. Освен това културата може да бъде подпомагана по линия на специфичната цел на Interreg, а именно „по-добро управление на сътрудничеството“. **Трансграничното сътрудничество в областта на културното и природното наследство често носи ползи, тъй като голям брой забележителности на природното наследство са трансгранични по своето естество.** Сътрудничеството през границите дава възможност за интегриран, устойчив подход например към поклонническите маршрути, устойчивите пътеки през природни забележителности и в много други области.

³⁹ Като новост за периода 2021—2027 г. с политиката на сближаване беше въведена специфична цел на ЕФРР, насочена към укрепване на ролята на културата и устойчивия туризъм за икономическото развитие, социалното приобщаване и социалните иновации съгласно цел на политиката 4 „По-социална и по-приобщаваща Европа“, по която се предлага широкообхватна подкрепа, без да се пренебрегват възможностите за финансиране по линия на други цели на политиката на сближаване на ЕС.

Стратегически действия и ключови примери

В тази рамка **обхватът на финансирането по политиката на сближаване за подпомагане на културното измерение на устойчивото развитие включва следните действия:**

- мерки, насочени към сектора на културата, които укрепват ролята на културата и устойчивия туризъм за развитието на икономиката, социалното приобщаване и социалните иновации, като се отчита необходимостта от екологична и цифрова трансформация, гъвкавост и екологична, социална и финансова устойчивост на секторите на културата и туризма в дългосрочен план;
- мерки за иновации и въвеждане в употреба на нови технологии в областта на културата; подкрепа на растежа и конкурентоспособността на МСП в сектора на културата; разработване, изпитване и пилотни проекти за нови цифрови услуги, продукти и решения (например във връзка с цифровизацията на културното наследство) или изграждане на умения за интелигентна специализация (когато културата е един от секторите, избрани в рамките на стратегията за интелигентна специализация на даден регион или държава членка);
- мерки, подкрепящи енергийната ефективност, възобновяемата енергия, управлението на отпадъците, кръговата икономика, екологосъобразната инфраструктура и адаптирането към изменението на климата, за да се намалят екологичният и климатичният отпечатък на секторите на културата и творчеството и културните забележителности съгласно съответните стратегически рамки;
- подкрепа за устойчива транспортна инфраструктура, допринасяща за устойчив туризъм и достъп до култура, като част от съответните транспортни планове;
- мерки, с които културата се популяризира чрез стратегиите за териториално планиране и градоустройство, за които отговарят териториалните власти, и с участието на местните заинтересовани страни и местните общности; по отношение на градовете и функционалните градски райони 8 % от финансирането е предназначено за устойчиво градско развитие, в което културата може да бъде основната движеща сила;
- избор на 20 предложения за проекти, на които ще се предоставят помощ и експертен опит за стимулиране на разработването на вдъхновяващи трансформиращи проекти в рамките на Новия европейски Баухаус, ориентирани към местните условия. Избраните проекти обхващат различни теми, като например: реставриране на сгради/обществени пространства в духа на кръговата икономика, опазване и трансформиране на културното наследство, решения за жилища на достъпни цени и интегрирано обновление на градски и селски пространства⁴⁰;
- шест иновативни действия в областта на културата и културното наследство, избрани като част от петата покана за представяне на предложения за иновативни дейности за градоустройствено развитие⁴¹;
- Европейска инициатива за градовете — първата покана за представяне на предложения за иновативни дейности за градско развитие ще бъде съсредоточена върху Новия европейски Баухаус, като ще включва опазването и трансформацията на културното наследство;
- пилотен проект за опазване и популяризиране на културата в най-отдалечените региони на ЕС (НОР)⁴², както и в отвъдморските страни и територии: целта е да се популяризира богатото

⁴⁰ Местни инициативи в рамките на Новия европейски Баухаус: https://c.ramboll.com/local-support-new-european-bauhaus?utm_source=direct-email&utm_medium=email&utm_campaign=nebop.

⁴¹ <https://uia-initiative.eu/en/theme/culture-and-cultural-heritage>

⁴² Европейският съюз обхваща девет най-отдалечени региона, в които живеят 4,8 милиона граждани: Френска Гвиана, Гваделупа, Мартиника, Майот, остров Реюнион и Сен Мартен (Франция), Азорските острови и Мадейра (Португалия) и Канарските острови (Испания). В съответствие с член 349 от ДФЕС специфични разпоредби в законодателството на ЕС помагат тези региони да се справят с основните предизвикателства, пред които са изправени поради своята отдалеченост, изолираност и малка площ.

културно наследство на тези региони и територии чрез конференции, обмени, прояви и изложби, да се разпространяват художествени творби и да се подкрепя културният обмен чрез мобилност на специалисти в секторите на културата и творчеството;

- в рамките на междуправителствената дейност по **Програмата на ЕС за градовете** едно от 14-те партньорства е свързано с въпросите на **културата и културното наследство**. Партньорството по въпросите на културата и културното наследство има за цел да подобри управлението на архитектурната среда от историческа значимост в европейските градове, да популяризира културата и да запази качеството на градските ландшафти и културното наследство;
- ново партньорство в рамките на Програмата на ЕС за градовете ще бъде съсредоточено върху темата за **устойчивия туризъм**;
- освен финансовата подкрепа, налична в рамките на традиционните програми и програмите за сътрудничество, културата и устойчивото развитие са обстойно разгледани и в **макрорегионалните стратегии на ЕС: стратегията на ЕС за региона на река Дунав; стратегията на ЕС за региона на Балтийско море; стратегията на ЕС за Алпийския регион; стратегията на ЕС за региона на Адриатическо и Йонийско море**. Всички тези действия и цели са важни от гледна точка на общите регионални и цялостни политики на ЕС по въпросите на културата и устойчивото развитие, тъй като те изграждат връзки и полезни взаимодействия между програмите и инициативите, както и между заинтересованите страни от държавите от ЕС и държавите партньори/държавите извън ЕС;
- **интегрирането на Новия европейски Баухаус в програмите за сближаване на държавите членки е приоритет** по време на текущите преговори за програмиране за периода 2021—2027 г. Инициативата се оценява като **цел в споразумението за стратегическо партньорство и съответните оперативни програми за всяка отделна държава членка**.

Предстоящи действия:

- публикуване през есента на 2022 г. на покана за представяне на предложения в рамките на **Европейската инициатива за градовете — иновативни дейности за градско развитие във връзка с Новия европейски Баухаус**;
- продължаване на подкрепата за културата и културното наследство в рамките на програмите и макрорегионалните стратегии на **Европейското териториално сътрудничество (Interreg)**;
- създаване на **ново партньорство по програмата на ЕС за градовете, съсредоточено върху туризма**.

В. Вътрешни работи и вътрешна сигурност

Ключови приоритети и стратегически действия

Кражбите и разграбването на обекти на културното наследство и незаконната търговия с културни ценности е голям международен бизнес и доходоносен източник на приходи за организираната престъпност, а понякога и за терористи и страни в конфликти. Културните ценности са особено уязвими на незаконна търговия в райони, засегнати от конфликти и кризи, като например Украйна и Близкия изток. Подобни дейности могат да доведат до пълно или частично разрушаване на въпросните откраднати или заграбени ценности, както и на обекти на културното наследство, храмови сгради, археологически обекти и т.н. Те имат висока стойност за идентичността на местното население, тъй като съхраняват в себе си историческата,

културната и обществената памет, като дори често се намират на първоначалното място на създаването им. Добре защитеното културно наследство допринася за процеса на развитие, като създава възможности за образование и разкриване на работни места, пространство за диалог между многообразни социални групи и като позволява да се чуе гласът на маргинализираните общности и засилва чувството им за принадлежност.

По този начин унищожаването на културното наследство може значително да увреди колективната памет на дадено общество, но и да лиши общността от източник на приходи, например в случай на унищожаване на туристически атракции (обекти на културното наследство, музеи и т.н.).

В съответствие със Стратегия на ЕС за Съюза на сигурност до 2020 г. и Стратегията на ЕС за борба с организираната престъпност за периода 2021—2025 г. понастоящем Комисията разработва план за действие за борба с незаконния трафик на културни ценности. Целта е да се противодейства на трафика на културни ценности и те да бъдат защитени от унищожаване чрез увреждане от престъпни посегателства. В този контекст в плана за действие ще бъдат взети предвид различни аспекти на борбата с незаконния трафик на културни ценности, включително изграждане на капацитета на правоприлагащите и съдебните органи за по-ефективно разкриване и наказване на случаите на незаконен трафик, подобряване на проследяемостта на културните ценности, подобряване на защитата на културните ценности от незаконен трафик и разграбване и сътрудничество с трети държави, в които се извършва разграбване, като се обръща особено внимание на държавите, засегнати от конфликти или кризи. Други аспекти включват повишаване на осведомеността относно необходимостта от защита на културните ценности и относно вредите, които незаконният трафик на културни ценности може да причини на културното наследство.

Предстоящи действия:

- постигане на социални цели и икономическа добавена стойност чрез борба с престъпността и незаконната търговия и засилване на чувството за принадлежност от страна на културните общности;
- приемане през 2022 г. на **План за действие за справяне с незаконната търговия с културни ценности**, за да се разгледат различните аспекти на борбата с трафика на културни ценности и защитата на културните ценности от престъпни посегателства.

Г. Заетост, социални въпроси и приобщаване

Приоритети на политиката и стратегически действия

Една от ключовите рамкови инициативи е **Стратегията за правата на хората с увреждания**⁴³. Тя има за цел да се постигне по-нататъшен напредък в осигуряването на пълноценно участие на хората с увреждания, включително в сферата на културата. По нея ще се направляват действията както на държавите членки, така и на институциите на ЕС. Достъпността е стратегически инструмент за упражняване на правата и необходима предпоставка за пълноценното участие на хората с увреждания на равна основа с останалите. В съответствие със стратегията **подходяща цел в областта на културата би било да се акцентира върху достъпността на културните събития и културните продукти и да се насърчи създаването на произведения на изкуството от хора с увреждания**. Стратегията има за цел постигането на напредък във всички области на Конвенцията

⁴³ [Съюз на равенство: Стратегия за правата на хората с увреждания за периода 2021—2030 г. — Заетост, социални въпроси и приобщаване — Европейска комисия \(europa.eu\)](#).

на ООН за правата на хората с увреждания⁴⁴, по която ЕС и всички държави — членки на ЕС, са страни. Това е правно обвързващ инструмент в областта на правата на човека, с който се определят минималните стандарти за правата на хората с увреждания.

Комисията е установила рамка за наблюдение на прилагането на стратегията. Така ще се осигурят и входни данни за Европейския семестър, набора от социални показатели на ЕС и постигането на ЦУР. До 2023 г. ще бъдат разработени нови показатели за хората с увреждания в подкрепа на онези, използвани за набора от социални показатели, европейския семестър и ЦУР.

Като част от стратегията Комисията насърчава и увеличава възможностите за популяризиране на произведения на изкуството, създадени от хора с увреждания. Тя също така се стреми да направи културното наследство и дейностите в областта на културата достъпни за хората с увреждания с помощта на финансиране от ЕС, като например програма „Творческа Европа“. Комисията също така:

- подкрепи проучване⁴⁵ като част от мащабния проект **Europe Beyond Access**⁴⁶, с което се изследват (празнините в) познанията сред традиционните организатори на културни събития относно а) работата на хората на изкуството с увреждания, б) начините как програмите на хората с увреждания да станат по-лесно достъпни за тях и в) начините как организаторите да направят своите програми достъпни за хората с увреждания;
- насърчава развитието на достъпния туризъм, основно в градовете, чрез наградата „Европейска столица за интелигентен туризъм“.

Стратегията има за цел да се гарантира възможността за участие на хората с увреждания в културния живот наравно с останалите в съответствие с Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания. Комисията призовава държавите членки да насърчават и поощряват **дейностите в областта на културата и творчеството, както и изкуствата за хората с увреждания**, и да повишат осведомеността за тях. Това ще ги направи популярни чрез изложби и представления и повече представления, фестивали, колекции на произведения на изкуството и музеи ще станат достъпни за хората с увреждания. Картата на ЕС за хора с увреждания беше въведена като пилотен проект през периода 2016—2018 г. в осем държави членки (Белгия, Кипър, Естония, Финландия, Италия, Малта, Румъния и Словения) и дори след края на проекта тя продължи да съществува и се признава в тези осем държави. **В рамките на проучването, с което се оценява изпълнението на пилотното действие във връзка с картата на ЕС за хора с увреждания и свързаните с нея ползи**⁴⁷, беше установен потенциал за по-мащабно действие и бяха предоставени доказателства, че наред с другото се наблюдава сравнително скромнен ръст на участието в културни, развлекателни, спортни и туристически прояви в чужбина. Комисията възнамерява да увеличи въздействието на картата на ЕС за хора с увреждания.

Освен това в контекста на Европейския пакт за уменията през 2022 г. беше създадено ново партньорство за насърчаване на изграждането на умения в секторите на културата и творчеството.

Предстоящи действия:

— текуща кампания на Комисията⁴⁸ „**Заедно за права**“ (до март 2023 г.) за повишаване на осведомеността относно ключовите аспекти на стратегията, която включва културата и е разработена след допитване до хора с увреждания и представляващите ги организации, както и до хора на изкуството;

⁴⁴ <https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities.html>

⁴⁵ [Време за действия: как липсата на познания в сектора на културния създава препятствия между хората на изкуството с увреждания и публиката — Disability Arts International.](#)

⁴⁶ [Europe Beyond Access — Disability Arts International.](#)

⁴⁷ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=bg&pubId=8407&furtherPubs=yes>

⁴⁸ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1556&langId=bg>

- предложение на Комисията до края на 2023 г. да се разшири обхватът на картата на ЕС за хора с увреждания, така че тя да се признава във всички държави членки, като се използват опитът от текущия пилотен проект за картата на ЕС за хора с увреждания, както и опитът от европейската карта за паркиране за хора с увреждания;
- по-нататъшно развитие и насърчаване на междусекторни партньорства в рамките на Европейския пакт за уменията в рамките на Европейската година за уменията (2023 г.).

Д. Правосъдие, права на потребителите и равенство между половете

Рамка на политиката, основни приоритети и текущи мерки

През 2020 г. Комисията прие **стратегическа рамка на ЕС за равенство, приобщаване и участие на ромите**. В нея е установен цялостен подход, основан на три стълба, който допълва социалното и икономическото приобщаване, като насърчава равенството и укрепва участието.

В тази рамка са включени цели на равнището на ЕС и количествени водещи цели за борба с антиромските нагласи и дискриминацията, намаляване на бедността и социалното изключване, насърчаване на участието и увеличаване на ефективния равен достъп на ромите до образование, работни места, здравеопазване и жилища. В областта на културата в нея е включена оперативната цел за **насърчаване на познаването на историята и културата на ромите, зачитането и помирението**. Показателите за тази цел могат да бъдат свързани с **осведоменост сред общото население за ромската история, литература, изкуства, култура, музика и политика**, участие на общото население в ромски културни фестивали и други публични събития, осведоменост сред общото население относно ромския език и осведоменост за Холокоста над ромите.

Държавите членки са потвърдили своята ангажираност да насърчават равенството и приобщаването на ромите, като са приели единодушно препоръката на Съвета относно равенството, приобщаването и участието на ромите. В нея са очертани конкретни мерки, които те да включат в своите **национални стратегически рамки за ромите**. Мерките обхващат повишаване на осведомеността сред учителите и училищния персонал относно историята на ромите, насърчаване на социалното, икономическото, политическото, културното и гражданското участие на хората от ромски произход и насърчаване на осведомеността за културата, езика и историята на ромите в обществото, включително възпоменанието на Холокоста над ромите.

Комисията поощрява **положителните послания за ромите, както и ромските модели за подражание**, и повишава осведомеността по отношение на историята и културата на ромите, като включва проява за повишаване на осведомеността относно ромския език като част от Седмицата на ЕС, посветена на ромите, от 2022 г., чийто домакин е Европейският парламент. Тя също така подкрепя свързаните с това дейности по линия на програма „Граждани, равенство, права и ценности“⁴⁹.

В по-широк план, провеждат се текущи дейности за прилагане на **плана за действие на ЕС за борба с расизма** и такива в областта на **диалога между религиите**, по-конкретно чрез стратегията на ЕС за борба с антисемитизма и подкрепа на еврейския живот.

⁴⁹ [Програма „Граждани, равенство, права и ценности“ | Европейска комисия \(europa.eu\)](#).

Предстоящи действия:

- държавите членки трябва да изпълнят своите **национални стратегически рамки за ромите** до 2030 г., в т.ч. мерките за насърчаване на осведомеността относно изкуството, историята и културата на ромите;
- Комисията трябва да публикува своята **оценка на националните стратегически рамки** през есента на 2022 г., да направи преглед на ангажиментите, поети от държавите членки, и да предостави насоки по отношение на необходимите подобрения;
- трябва да продължат действията в подкрепа на **повишаването на осведомеността за историята и културата на ромите и насърчаването на истината и помирението** в съответствие с програмата „Граждани, равенство, права и ценности“;
- трябва да продължи подкрепата за **действията за повишаване на осведомеността по отношение на еврейския начин на живот и културно наследство в светлината на възпоменанието на Холокоста** в съответствие с програмата „Граждани, равенство, права и ценности“.

Е. Новият европейски Баухаус и неговото хоризонтално измерение за постигане на устойчивост, вдъхновена от културата

През последните години се появи необходимостта от справяне със сериозното предизвикателство на изменението на климата, влошено от последиците на пандемията от COVID-19. Потвърди се системната значимост на секторите на културата и творчеството в намирането на отговор на потенциално неблагоприятните последици от екологичния и цифровия преход като положителни фактори, отключващи устойчивата обществена трансформация.

Новият европейски Баухаус (НЕБ) е хоризонтална инициатива, която има за цел осъществяване на екологичния преход чрез преодоляване на глобалните предизвикателства с помощта на иновативни решения на местно равнище. Решенията съчетават ценности като устойчивост, приобщаване и естетика. Този триъгълник гарантира, че в планираните решения едновременно са обхванати редица различни измерения. Те включват не само аспектите във връзка с околната среда, приемливостта на цените и достъпността, но и нужди и стремежи, надхвърлящи функционалността, за да се гарантира качество на преживяването за всички. Иновативният потенциал на инициативата се разкрива в многостепенните трансдисциплинарни подходи с широко участие, които трябва да бъдат вградени в процесите на съвместно създаване и осъществяване. По този начин се ангажират много области на политиката, дисциплини и участници в съвместното разработване на нови начини на работа за трансформиране на всички аспекти на живота на гражданите: места на терен, продукти, услуги, екосистеми, нагласи и поведение. В съобщението относно НЕБ⁵⁰ се подчертава основополагаща роля на културата за справяне с предизвикателствата, свързани с устойчивостта, и се подкрепя положителната обществена трансформация. Хората на изкуството и културните дейци играят ключова роля в промяната на парадигмата към ново поведение и ценности.

Също така в съобщението се споменава намерението да се създаде благоприятстваща рамка за НЕБ, съобразена с ЦУР и отнасящите се за тях политики и инициативи на ЕС. Почти 2 години след привеждането ѝ в изпълнение инициативата е интегрирана във всички политики и програми на ЕС („Хоризонт Европа“, LIFE, ЕФРР, „Цифрова Европа“, „Еразъм+“, „Творческа Европа“, Европейски корпус за солидарност и програма „Единен пазар“).

⁵⁰ [Съобщение на Комисията „Нов европейски Баухаус“](#).

С инициативата се обединява многообразна, динамична и постоянно растяща общност от над 500 партньори и допринасящи участници от мрежови организации, местни неправителствени организации (НПО), предприятия и публични органи. Като един от ключовите инструменти, създадени по линия на Новия европейски Баухаус, Лабораторията на НЕБ създава необходимите условия като „изпитателен стенд“ за иновативни модели за сътрудничество. Общността на НЕБ работи съвместно по създаването на средства, рамки и благоприятстващи условия за осъществяването на екологичния преход, за да се даде старт на осезаема трансформация и иновативни решения на местно равнище. От април 2022 г. насам в лабораторията на НЕБ вече са предприети осем действия, три от които са по инициатива на самата общност на НЕБ.

Стратегически действия и ключови примери

Сред множеството действия в рамките на НЕБ, които допринасят за постигането на ЦУР, следва да се открият например:

- шест проекта, избрани в рамките на поканата за представяне на предложения за разработване на „емблематични демонстрационни проекти“, в които се разглеждат теми като санирането на сгради, кръговостта, изкуствата, културното наследство, образованието, интелигентните градове, възстановяването на градски и селски райони и други подобни. Тъй като са разпръснати в цяла Европа, проектите ще предоставят редица резултати, които може да бъдат адаптирани и възпроизведени в сходни дейности в Европа и извън нея, за да вдъхновят бъдещи проекти.
- Лабораторията на НЕБ е виртуално пространство, в което общността на НЕБ се събира, за да предлага конкретни проекти с реални резултати. Проектите на лабораторията на НЕБ имат две цели: а) създаването на благоприятстващи условия за екологичния преход; б) отключването на осезаема трансформация на местно равнище. Лабораторията на НЕБ следва определена от Комисията програма, която понастоящем е онагледена в пет ръководени от Комисията проекта⁵¹. В нея също така се провеждат инициативи на равнище общности и понастоящем се подкрепя първия пакет от иновативни проекти от общността на НЕБ, съсредоточени върху постигането на конкретни промени на определени места.

Предстоящи действия:

- допълнителна подкрепа за инициативата на НЕБ чрез **мобилизиране на средства от програмите за финансиране от ЕС**;
- Насърчаване на инициативите „от долу нагоре“ от общността на **НЕБ**, включително чрез Лабораторията на НЕБ;
- постепенно изграждане на диалог и сътрудничество с държави извън ЕС чрез **споделяне и изпитване на концепцията за НЕБ извън ЕС**.

Ж. Международни партньорства и политика на развитие на ЕС

Рамка на политиката и основни приоритети

Работата на Комисията в областта на международните партньорства се ръководи от съвместното съобщение „*Към стратегия на ЕС за международните културни отношения*“. В него са определени три основни области на действие:

⁵¹ Ръководените от Комисията проекти са следните: стратегия за обозначаване; пилотен проект за съвместно финансиране с филантропски организации; краудфъндинг и публично финансиране; регулаторен анализ и експериментиране; трансформация на местата за обучение.

- насърчаване на межкултурния диалог и диалога между религиите с цел подобряване на културния плюрализъм и взаимното разбирателство, зачитане на многообразието, равенството и правата на човека;
- подкрепяне на СКТ, които разкриват възможности за икономически растеж и работни места;
- улесняване на сътрудничеството в областта на културното наследство, което сближава общностите и хората, укрепва чувството им за идентичност и подпомага устойчивия туризъм.

Комисията работи активно по проектите и действията, които оказват силно въздействие върху икономическото направление на развитието.

Стратегически действия и ключови примери

Сред ключовите примери се нареждат:

- Подкрепа за показателите на ЮНЕСКО за 2030 г.

В рамките на проекта се провеждат пилотни дейности за определянето и разработването на рамка от тематични показатели — показателите на ЮНЕСКО от 2030 г. за културата. Целта е да се измерват и наблюдават ролята и приносът на културата за изпълнението на Програмата на ООН до 2030 г.

В рамките на проекта се изпитват и усъвършенстват тематичните показатели, които ще бъдат използвани от държави и градове, възнамеряващи да изтъкнат приноса на културата за устойчивото развитие в своите доброволни национални доклади и доброволни местни прегледи. Резултатите от този проект ще бъдат публикувани в международни форуми, за да се гарантира широкото им възприемане от всички заинтересовани страни.

Сред другите текущи инициативи се нареждат например:

- **Инструментът за съседство, сътрудничество за развитие и международно сътрудничество — Глобална Европа (ИССРМС)** — за подпомагане на инициативи в областта на културата и устойчивото развитие за партньори извън ЕС на национално, регионално и глобално равнище;
- **Програмата за културата на АКТЬ — ЕС** за подпомагане на хората на изкуството и произведенията на изкуството от Групата на държавите от Африка, Карибите и Тихоокеанския басейн;
- **Инициативата за иновативно финансиране за културата** — за подпомагане на секторите на културата и творчеството (СКТ) по отношение на достъпа до финансиране и подобряването на предприемаческите възможности;
- **Коридорите за културно наследство по пътя на коприната в Афганистан, Централна Азия и Иран — международно измерение на Европейската година на културното наследство** — съвместно сътрудничество по инициатива на ЕС и ЮНЕСКО от октомври 2018 г. за укрепване на приноса на културата към устойчивото развитие чрез разработването на туристически услуги с висококачествено преживяване за посетителите, основани на културното наследство по коридорите по пътя на коприната в държавите бенефициери;
- **Procultura** — насърчаване на заетостта и генерирането на доходи в културните подсектори на музиката, сценичните изкуства и детско-юношеската литература и издателската дейност в африканските португалоезични държави (държавите от PALOP) и Източен Тимор;

- **Инициатива за изграждане на идентичност и споделяне на бизнес** — справяне с някои от първопричините за нестабилността и незаконната миграция посредством укрепване на производствените сектори, допринасящи за изграждането на идентичност — като секторите и отраслите на културата и творчеството — и посредством визиране на веригите за създаване на стойност на пазарите за лайфстайл стоки и услуги и посредством споделяне на продукта на тяхното творчество чрез достъпа до нови пазари;
- **CreatiFI** за подпомагане на секторите на културата и творчеството да се сдобият с достъп до финансиране чрез гаранции и заеми, както и изграждане на капацитет за финансовите посредници в Групата на държавите от Африка, Карибите и Тихоокеанския басейн;
- **Механизмът на ЕС и ЮНЕСКО за предоставяне на експертиза** — проектът подкрепя техническа помощ и партньорски механизми за обмен на знания и най-добри практики с цел укрепване на политиките и институционалната среда за секторите на културата и творчеството; той има за цел да се осигурят устойчиви системи за управление за сектора на културата, като подпомага развитието на секторите на културата и творчеството, които допринасят за приобщаващо социално и икономическо развитие и намаляване на бедността.

Предстоящи действия:

- подкрепя за политиките в областта на културата и институционалната среда за секторите на културата и творчеството, събиране на доказателства за **разработване на тематични показатели и политики в областта на културата**;
- подкрепя за **културното сътрудничество** между Африка и Европа и за културното наследство в Субсахарска Африка за целите на **устойчивото развитие, мира, работните места и растежа**.

3. Политика за съседство и политиката на разширяване

Рамка на политиката и основни приоритети

В **Новата европейска програма за култура** се набляга на идеята, че насърчаването на културата и на межкултурния диалог следва да се използва като движеща сила за сближаването и социално-икономическото развитие. В съответствие със съвместното съобщение „*Към стратегия на ЕС за международните културни отношения*“ културата и межкултурният диалог играят ключова роля за постигането на помирение. Това намира израз в разнообразни стратегически документи за всеки от регионите на съседство.

В многогодишната индикативна програма за държавите от южното съседство, в рамките на приоритетна област 1) „Човешкото развитие, добро управление и върховенство на закона“, е включена специфична цел 4 — **Укрепване на културата като условие за човешко развитие и по-добро качество на живот**. ЕС ще подкрепя културата като съществен елемент от живота на общността и ключов компонент в процеса на изграждане на общностите.

По подобен начин в Новата европейска програма за култура се предвижда Комисията да насърчава секторите на културата и творчеството в Западните Балкани, включително чрез използване на Инструмента за предприсъединителна помощ, както и да разработва стратегии за сътрудничество в областта на културата на регионално равнище, започвайки от Западните Балкани.

В съобщението *Надеждна перспектива за разширяване и засилен ангажимент на ЕС за Западните Балкани* („Стратегията за Западните Балкани“) се подчертава, че регионалното

сътрудничество и добросъседските отношения в Западните Балкани са основни предпоставки за постигане на напредък по пътя им на присъединяване към Европейския съюз и за стимулиране на социално-икономическото развитие в региона чрез култура. Насърчаването на сътрудничеството в областта на културата със и в рамките на региона е едно от действията в подкрепа на водеща инициатива 6 от стратегията за Западните Балкани.

Що се отнася до Източното партньорство, в съвместния работен документ на службите на Комисията *Възстановяване, устойчивост и реформа: приоритетите на Източното партньорство след 2020 г.*, публикуван през юли 2021 г., в предложения приоритет „Инвестиране в хора и знания“ са заложили следните цели:

- максимално оползотворяване на **потенциала на секторите на културата и творчеството като двигател на социално-икономическото развитие**;
- укрепване на **сътрудничеството в областта на културата и на межкултурния диалог**, включително чрез увеличаване на участието в програмата „Творческа Европа“, проекта „EU4Culture“ и други инициативи.

Стратегически действия и ключови примери

- **Thaqafa Daayer Maydoor (All Around Culture)** е четиригодишна регионална програма (за периода 2020—2024 г.), с която се популяризира културна екосистема в държавите от южното съседство;
- **CREACT4MED** е четиригодишна регионална програма (за периода 2020—2024 г.), чиято обща цел е да се засили ролята на културата и творчеството като вектор за създаде на работни места и устойчивост. Тя е ориентирана към младите хора и жените предприемачи в държавите от южното съседство;
- **Възможност за Западните Балкани по програма „Творческа Европа“** има за цел да се увеличи финансовата подкрепа за културните организации от Западните Балкани, като в рамките на програмата „Творческа Европа“ се създаде специална възможност за Западните Балкани. Това беше осъществено чрез специална покана за представяне на предложения, по която се финансират проекти в диверсифициран набор от сектори. Това включва преводаческа и издателска дейност, архитектура, видеоизкуства, живопис и графика, театър, танцово изкуство, графични изкуства, музика, нематериална култура, музеи или обекти и сгради от историческо значение;
- **Регионалната програма за култура и творчество в Западните Балкани** с бюджет от 8 милиона евро, съобразена със Стратегията за Западните Балкани, има за цел да се поощри межкултурният диалог и да се укрепи социално-икономическото въздействие на културния и творческия сектор в Западните Балкани;
- проектът **EU4Culture** е насочен към спомагане за превръщането на културата в двигател на растежа и социалното развитие в целия регион на държавите от Източното партньорство. С него се подкрепя нарастващата роля на сектора на културата като движеща сила за икономическо развитие. Чрез междурегионалния подход на проекта се способства за по-широк межкултурен диалог и обмен на знания в държавите от Източното партньорство и се подобрява местното управление в сектора на културата.

Предстоящи действия:

- продължаване на подготовката на **нова културна програма за държавите от южното съседство** за 2023 г., в рамките на която ЕС ще подкрепя културните дейци като участниците с водеща роля в изграждането на общности.

И. Политики в областта на образованието и младежта

Коалицията за образование за климата е съвместно създадена инициатива „от долу нагоре“ за ангажиране на образователната общност на европейско, национално и местно равнище. Като водеща инициатива, предвидена в Съобщението относно постигането на европейското пространство за образование до 2025 г., тя е решаващ инструмент за ефективно обхващане и споделяне на инициативи и проекти, предприети от образователната общност в подкрепа на преход към икономика, неутрална по отношение на климата. Това се отнася по-конкретно до изграждането на „зелени умения“ и до промени в поведението, както и до установяването на връзки с други инициативи, като например Пакта за климата или Новия европейски Баухаус.

Стратегията на ЕС за младежта служи като рамка за сътрудничество в областта на политиката за младежта на ЕС за периода 2019—2027 г. въз основа на Резолюцията на Съвета от 26 ноември 2018 г.. Чрез 11-те си цели за младежта и трите си стълба (Ангажиране, Свързване, Овластяване) стратегията е предназначена да даде възможност за пълноценно гражданско, икономическо, социално, културно и политическо участие на младите хора. С нея се подкрепят развитието на творчеството сред младите хора, както и достъпът им до култура и инструменти за творчество. Тя има за цел също така да улесни достъпа до нови технологии, които да дадат възможност на младите хора да развиват творчеството и иновациите си, и да активизира интереса към културата, изкуствата и науката.

Комисията подкрепя тези цели чрез своите програми за финансиране, политики и проучвания:

- по линия на Еразъм+ се подкрепят творчеството и иновациите в проектите за сътрудничество;
- по линия на Европейския корпус за солидарност се предоставя подкрепа за европейското културно наследство чрез проекти за доброволческа дейност;
- Заклучения на Съвета относно достъпа на младите хора до култура (ноември 2010 г.);
- Заклучения на Съвета относно разгръщането на творческия и новаторския потенциал на младите хора (май 2012 г.).

Освен това 2022 г. е **Европейската година на младежта**, която дава представа за значението на европейската младеж за изграждането на по-добро бъдеще — по-зелено, по-приобщаващо и цифрово. С нея се разкриват възможности за младите хора да учат, да споделят вижданията си, да се срещат с хора и да участват в дейности в цяла Европа. Тя съдържа девет области на политиката, в т.ч. „култура“, например с изпълнението на водещата инициатива „Младежта опознава културата благодарение на DiscoverEU през 2022 г.“.

Стратегически действия и ключови примери

- В тясно сътрудничество с НЕБ през февруари 2022 г. Коалицията „Образование за климата“ отправи съвместна покана за изразяване на интерес към образователни и информационни центрове за разработване на техни собствени проекти в рамките на НЕБ, в които да се обединят проектирането, устойчивостта и нови подходи за преподаване;
- популяризиране на културното наследство сред младите хора, пътуващи по програма DiscoverEU („Еразъм+“), включително сборни срещи на DiscoverEU в цяла Европа;
- приемане от Съвета на предложението на Комисията за препоръка на Съвета относно ученето, насочено към екологична устойчивост, през май 2022 г.⁵². С него държавите се насърчават да създадат обучение в областта на екологичния преход и устойчивото развитие като една от приоритетните области в политиките и програмите за образование и обучение;

⁵² <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9242-2022-INIT/bg/pdf>

- силен акцент върху екологичния преход като част от стратегическите приоритети на европейското пространство за образование⁵³ и насърчаване на подхода STEAM в програмата на ЕС за трансформация на образованието: интегриране на областите на науките, технологиите, инженерството и математиката (НТИМ) с областта на изкуствата⁵⁴.

Предстоящи действия:

- осигуряване на **последващи действия във връзка с Европейската година на младежта — 2022 г.**;
- продължаване на **подкрепата чрез програмите „Еразъм+“ и Европейския корпус за солидарност** в полза на културата, творчеството и иновациите, както и за улесняване на ученето относно ценностите и наследството на ЕС;
- по-нататъшно популяризиране на водещата инициатива **DiscoverEU**;
- повишаване на **полезните взаимодействия между Коалицията за образование за климата и свързаните с това политики** и инициативи за създаване на устойчивост и предприемане на действия за борба с изменението на климата.

Й. Единен пазар и промишлени политики

Рамка на политиката и приоритети

В Европейската промишлена стратегия и нейния актуализиран вариант⁵⁵ са установени 14 промишлени екосистеми, една от които са секторите на културата и творчеството. Подходът към промишлените екосистеми, който обхваща всички участници от публичния и частния сектор, осъществяващи дейност във веригата за създаване на стойност (от най-малките новосъздадени предприятия до най-големите компании, от академичните до научноизследователските среди, от доставчиците на услуги до доставчиците на суровини и продукти), има за цел да помогне на секторите на културата и творчеството да се възстановят и да увеличат мащаба си, като същевременно се възползват от предимствата на екологичния и цифровия преход⁵⁶.

Стратегически действия и ключови примери

Проектът за партньорство WORTH⁵⁷ е особено уместен, тъй като с него се поема задължение за постигане на **по-интелигентен, по-устойчив и приобщаващ растеж чрез проектни решения**, като се помага на МСП в лайфстайл секторите да намерят екологични и приобщаващи решения за подобряване на своите стопански процеси, продукти и услуги. МСП съставляват 99 % от всички предприятия в ЕС и през последните няколко десетилетия са създали приблизително 85 % от новите работни места. Те често са изправени пред трудности при намирането на екологични,

⁵³ [EUR-Lex - 52020DC0625 - BG - EUR-Lex \(europa.eu\)](#): COM(2020) 625 final.

⁵⁴ В този контекст понятието „изкуства“ се използва в широк смисъл и обхваща изящните изкуства, културата и езиците, но също и хуманитарните и социалните науки. Идеята е да се стимулира интердисциплинарният подход и да се подчертае значението на НТИМ за справянето с екологичните, културните, икономическите и социалните предизвикателства чрез учене и преподаване в реални условия.

⁵⁵ https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/european-industrial-strategy_bg и COM(2021) 350 final https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/communication-industrial-strategy-update-2020_en.pdf.

⁵⁶ Годишен доклад за единния пазар от 2021 г., стр. 98—104: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/swd-annual-single-market-report-2021_en.pdf.

⁵⁷ [Проект за партньорство WORTH \(europa.eu\)](#).

цифрови и по-приобщаващи решения, като същевременно запазят конкурентоспособността си. Затова по проекта WORTH се предлага подкрепа специално за МСП под формата на програма за инкубатор⁵⁸ за бизнес партньорства между дизайнери, производители/занаятчии и доставчици на технологии, за да се подпомогне разработването на нови бизнес идеи. Той е ориентиран към лайфстайл секторите, включително за производство на текстилни изделия и облекло, обувки, кожарство и кожухарство, мебели, декорация за дома, бижута и аксесоари. **Бизнес партньорствата трябва да преодолеят предизвикателства в съответствие с ЦУР, като например адаптиране към кръговата/зелената икономика или социалните иновации.** От 2017 г. насам по проекта за партньорство WORTH вече са подкрепени 217 транснационални партньорства, а до 2025 г. ще бъдат подкрепени приблизително 135 нови партньорства.

Освен това Комисията подкрепя секторите на културата и творчеството, и по-специално творческите предприятия и предприемачи, чрез междусекторни мрежи за подкрепа на стопанската дейност: мрежата „Enterprise Europe“ (EEN)⁵⁹ и платформата за сътрудничество между клъстери⁶⁰ (подкрепа за МСП, създаване на мрежи от контакти, интернационализация, намиране на дружества партньори и т.н.). Конкретните действия насърчават уменията, професионализацията и обучението на работното място чрез:

- програма „Еразъм за млади предприемачи“⁶¹ (улесняване на обмена на предприемачески и управленски опит, подпомагане на професионализацията, уменията и обучението на работното място);
- мобилизиране на заинтересованите страни да създадат широкомащабно партньорство в областта на уменията за екосистемата на секторите на културата и творчеството, приведено в действие на 28 април 2022 г. в рамките на Европейския пакт за уменията⁶², в което участват над 100 членове, ангажирани с повишаването на квалификацията на работната сила и привличането на таланти в секторите на културата и творчеството.

Предстоящи действия:

в рамките на проекта за партньорство WORTH:

- изпълнение на програмата за наставничество за избраните 65 транснационални партньорства (2022 г.);
- публикуване на покани за изразяване на интерес с цел избиране на нови партньорства през 2023 г;
- повишаване на уменията за конкурентоспособно и устойчиво развитие на секторите на културата и творчеството в цифровите среди и за целите на екологичния преход.

⁵⁸ Програмата за инкубатор включва а) финансова подкрепа; б) напътствия относно бизнес стратегията и технологичното развитие; в) правни съвети относно правата върху интелектуална собственост и тяхната защита; г) участие в изложения и панаири; д) създаване на мрежи от контакти и професионални връзки; е) консултации относно възможностите за финансиране/набиране на средства.

⁵⁹ Мрежа „Enterprise Europe“ | Мрежа „Enterprise Europe“ (europa.eu).

⁶⁰ Начална страница | Европейска платформа за сътрудничество между клъстери.

⁶¹ https://ec.europa.eu/growth/smes/supporting-entrepreneurship/erasmus-young-entrepreneurs_en

⁶² <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1534&langId=bg> и https://pact-for-skills.ec.europa.eu/index_en

К. Научни изследвания и иновации

Рамка на политиката и основни приоритети

По линия на рамковата програма „Хоризонт 2020“ на ЕС (за периода 2014—2020 г.) беше предоставено на разположение финансиране в размер на 77 милиарда евро в областта на научните изследвания и иновациите по трите ѝ приоритета: високи постижения в научната област, водещи позиции в промишлеността и обществени предизвикателства; културата беше обхваната предимно в приоритета „обществени предизвикателства“. Рамкова програма за научни изследвания и иновации „Хоризонт Европа“ за периода 2021—2027 г. включва специален научноизследователски клъстер за **култура, творчество и приобщаващо общество**. По клъстер 2 е предоставен общ бюджет от 2,28 милиарда евро — 400 милиона евро от които са на разположение за периода 2021—2022 г. — който е насочен към 3 области на намеса, всички от които са от значение за ЦУР: демокрацията и управлението, културното наследство и секторите на културата и творчеството, както и социалните и икономическите трансформации. В него се обръща специално внимание на „подкрепата за появата на нови форми на културно изразяване“.

Стратегически действия и ключови примери

По направление 2 относно **културното наследство и секторите на културата и творчеството** са инвестирани повече от 100 милиона евро в рамките на поканите за представяне на предложения за периода 2021—2022 г. чрез три основни стълба: екологични, цифрови и иновационни дейности, при които културата е движещ фактор за постигането на ЦУР по различни начини: постигане на икономическа конкурентоспособност и иновации, социално сближаване и приобщаване, екологична устойчивост и действия за борба с изменението на климата. Дейностите в областта на научните изследвания и иновациите по това направление целят да се постигнат по-успешно опазване, съхраняване и възстановяване на европейското културно наследство, популяризиране на изкуствата и повишаване на конкурентоспособността на европейските сектори на културата и творчеството чрез използването на по-екологични и цифровизирани/авангардни технологии.

Първата работна програма за периода 2021—2022 г. включваше научноизследователски дейности, при които секторите на културата и творчеството са основната движеща сила на иновациите и при които се изисква активно участие и ангажиране с тях в мултидисциплинарни и междусекторни научноизследователски сътрудничества. Основните теми включваха:

- екологични технологии и материали за културното наследство;
- управление, основано на участието, и устойчиво финансиране на музеи и културни институти;
- секторите на културата и творчеството като двигател на иновациите и конкурентоспособността;
- запазване и обогатяване на културното наследство чрез използване на авангардни цифрови технологии;
- традиционни занаяти за бъдещето;
- конкурентна, справедлива и устойчива европейска музикална екосистема;
- конкурентоспособност на европейската филмова индустрия в международен мащаб;
- въздействие на изменението на климата и природните опасности върху културното наследство;
- игри и култура, които формират нашето общество;
- Нов европейски Баухаус — формиране на по-екологичен и по-справедлив начин на живот в творчески и приобщаващи общества чрез архитектура, дизайн и изкуства.

Освен това на 22 юни 2022 г. Европейският институт за технологии и иновации (ЕИТ) определи **общност на знание и иновации (ОЗИ), посветена на културните и творческите сектори и отрасли („Култура и творчество“ към ЕИТ)**. В нея ще се съберат на едно място ключови участници от сферите на висшето образование, научните изследвания и бизнеса, за да се оползотвори иновационният потенциал на съответните сектори. ОЗИ ще улесни също така цифровия, екологичния и социалния преход.

В допълнение към гореспоменатите клъстери и действия, ориентирани към културните и творческите сектори и индустрии в рамките на програма „Хоризонт Европа“, съществуват взаимовръзки и между културата и изследователските цели в областта на устойчивото развитие в рамките на **Клъстер 5 „Климат, енергия и мобилност“**. Налице са конкретни теми и специализирани действия за прилагане на стратегии за обновяване за целите на енергийната ефективност на сгради с историческо значение, по-специално в рамките на **направление 4** на този клъстер. То е съсредоточено върху *сградите и промишлените съоръжения в условията на енергиен преход* и има за цел постигането на по-ефективен и устойчив сграден фонд чрез обновяване и модернизиране на сградите. Освен това в рамките на направление 4 съвместно програмираното партньорство **Built4people** е предназначено да финансира научноизследователски и иновационни проекти за „устойчива архитектурна среда, ориентирана към хората“, като събира на едно място заинтересовани страни от публичния и частния сектор с цел създаване на пътища към устойчивост и по-добър живот чрез научни изследвания и иновации. Този подход, заедно с фокуса върху устойчивостта, внася социално и културно измерение в дейностите и темите, финансирани в рамките на това партньорство, което до голяма степен съответства на принципите на НЕБ във връзка с архитектурната среда (например по отношение на културното наследство и качеството на преживяванията). Едно от основните очаквани въздействия на направление 4 е намерението да се постигне по-качествена, по-достъпна финансово и приобщаваща архитектурна среда, да се смекчат последиците от изменението на климата и да се запази околната среда, да се опази културното наследство, да се вземат предвид устойчивостта, кръговата икономика и естетиката, като същевременно се осигурят по-добри условия на живот. Освен това чрез съответните инициативи във връзка с „културните градове“⁶³, основани на клъстерни проекти по програма „Хоризонт 2020“, беше създадена основата за няколко съвместни и ръководени от общността действия. Те играят ключова роля в трансформирането на градските райони с историческа стойност и популяризирането на решения за възстановяване на градските райони след пандемията от COVID-19. Така например Комисията координира работата на експертна група по „Хоризонт 2020“ по проекта „ориентиран към човека град: възможности за гражданите чрез научни изследвания и иновации“, реализиран през 2020 г.⁶⁴, и описва всички градоустройствени инициативи, включително тези, свързани с културата, в годишния доклад за очертаване на напредъка: Научни изследвания и иновации в ЕС за и с градовете (юни 2021 г.)⁶⁵.

Предстоящи действия:

клъстер 2 по програма „Хоризонт Европа“ (направление 2 относно „Културно наследство, сектори на културата и творчеството“)

⁶³ Вж. Манифеста на европейските градове в рамките на „Хоризонт 2020“.

⁶⁴ <https://op.europa.eu/bg/publication-detail/-/publication/5b85a079-2255-11ea-af81-01aa75ed71a1>

⁶⁵ [EU research & innovation for and with cities \(Научни изследвания и иновации на ЕС за и с градовете\) — Служба за публикации на Европейския съюз \(europa.eu\).
https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/1a11dc10-edba-11eb-a71c-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF](https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/1a11dc10-edba-11eb-a71c-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF)

- продължаване на подкрепата за **трите области на екологични, цифрови и иновационни действия с оглед на ЦУР на ООН**, по-конкретно чрез **увеличаване на възможностите за цифрово сътрудничество и съвместно създаване** с цел посрещане на нуждите на специалистите и изследователите в областта на европейското културно наследство, като от 2023 г. нататък се разработи Европейски облак за сътрудничество в областта на културното наследство (ЕСССН) **под европейска юрисдикция**;
- реставрирането и опазването на културното наследство ще отключи разработването на **нови екологосъобразни технологии и методи, които да осигурят водеща роля на Европа в устойчивото управление на културното наследство**;
- публикуване на покани за представяне на предложения по теми, свързани със **секторите на културата и творчеството като двигатели на приобщаващ преход във връзка с климата, като същевременно се интегрират основните ценности на НЕБ** за устойчивост, приобщаване и естетика, както и по теми, свързани с културния туризъм, за да се **подкрепи устойчивото развитие на селските и отдалечените райони**;
- **Разработване на рамка за цялостен подход към научните изследвания и иновациите, които дават принос за екологичната, социалната и културната устойчивост** на културното наследство в мащаб, който би бил непосилен за постигане самостоятелно от която и да е държава членка или от Европейската Комисия.

Клъстер 5 на програма „Хоризонт Европа“

- В предстоящата работна програма по направление 4 ще бъде включена тема за **адаптиране към предизвикателствата на бъдещето на сградите с историческа стойност с оглед на прехода към чиста енергия**.

ОЗИ към ЕИТ за секторите и отраслите на културата и творчеството

- 2023 г.: ОЗИ Култура и творчество към ЕИТ, година на новосъздадените предприятия⁶⁶.

Л. Цифрова икономика и цифрово общество

На 10 ноември 2021 г. Комисията публикува препоръка относно **общо европейско пространство на данни за културното наследство**. Тя има за цел да проправи пътя към общо европейско пространство на данни относно културното наследство, като помогне на институциите, ангажирани с културното наследство, да активизират усилията си за цифровизация и съхранение и да се възползват от възможностите, разкрили се вследствие на цифровата трансформация. Целта е да се стимулира повторното използване на цифровизираните ценности на културното наследство, особено в триизмерен формат, в различни ключови области като образованието, устойчивия туризъм и секторите на културата и творчеството, което ще даде положително отражение върху икономическия растеж. Общото европейско пространство на данни за културното наследство ще се основава на европейската инфраструктура за цифрови услуги и ще разшири нейните настоящи функции.

Ценностите на културното наследство, цифровизирани в триизмерен формат, могат да бъдат източник на подходящи знания за свързаните с климата въздействия и адаптирането към тях (например триизмерният формат дава възможност за неструктуриран анализ на ценностите, визуализация на щетите и информация за възстановяването, опазването и др.). По подобен начин ценностите на културното наследство в триизмерен формат могат да бъдат от ключово значение за повишаване на издръжливостта спрямо изменението на климата и за подпомагане на превантивното опазване на паметници, сгради и обекти на културното наследство.

⁶⁶ <https://eit.europa.eu/eit-community/eit-culture-creativity>

Пространството на данни за културното наследство ще допринесе и за ЦУР 4 „Качествено образование“, тъй като ценностите на културното наследство в цифров формат в пространството на данни ще предоставят и множество перспективи за историческото, научното и културното развитие в Европа и извън нея.

Цифровизацията на ценностите на културното наследство и повторното използване на това съдържание могат да създадат нови работни места не само в сектора на културното наследство, но и в други сектори на културата и творчеството (например игралната и филмовата индустрия), като по този начин допринесат за постигането на ЦУР 8 („Достоен труд и икономически растеж“). Пространството на данни за културното наследство ще засили сътрудничеството, партньорствата и ангажираността с мрежата от партньори за данни (например музеи, галерии, библиотеки, архиви в цяла Европа), със съставителите (т.нар. „агрегатори“) и експертите, работещи в областта на цифровото културно наследство, което ще доведе до икономически растеж.

Освен това пространството на данни за културното наследство ще допринесе за ЦУР 9 („Промисленост, иновации и инфраструктура“), тъй като ще укрепи иновациите и създаването на нови услуги и приложения чрез използване и повторно използване на цифровизираните ценности на културното наследство в различни ключови области (например образование, интелигентни градове и моделиране на околната среда, устойчив туризъм — заедно с пространството на данни за туризма — и сектори на културата и творчеството). С висококачествените цифровизирани културни ценности се разкриват нови способности за цифрово ангажиране и използване на културно съдържание чрез съвместно създаване, съвместно проектиране и краудсорсинг, което създава възможности за участие на обществеността.

В областта на аудио-визуалната политика в рамките на плана за действие за медийния и аудио-визуалния сектор, приет през декември 2020 г.⁶⁷, беше приведен в действие **инструмент за обща методика за калкулатори на CO₂ за аудио-визуалните продукции в целия аудио-визуален сектор в Европа** (действие 6 за екологизиране през 2023 г.). Чрез него се подкрепя и **кампания за повишаване на осведомеността, за да се поощри многообразието сред специалистите зад камерата в аудио-визуалния сектор**, така че да се подпомогне адаптирането му към обществените промени (действие 8 относно многообразието).

Предстоящи действия:

- внедряване на **пространството на данни за културното наследство**;
- продължаване на изпълнението на **плана за действие за медийния и аудио-визуалния сектор**.

М. Действия за борба с изменението на климата и политика в областта на околната среда

Рамка на политиката и основни приоритети

През 2020 г. Комисията приведе в действие **Европейския пакт за климата** като част от Европейския зелен пакт. С него се цели да се признае значението на действията „от долу нагоре“, като граждани от всички поколения и местните общности се привлекат за участие в прехода към устойчиво и неутрално по отношение на климата общество. Чрез своите дейности инициативата има за цел да подкрепи инициативите „от долу нагоре“, като предоставя информация за прехода във връзка с климата, създава условия за съвместна работа на заинтересованите страни и гражданите и подпомага създаването на нови инициативи.

⁶⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0784&rid=8> (europa.eu)

Чрез Пакта за климата гражданите и общностите могат да представят своите действия за борба с изменението на климата и да поемат ангажименти за смекчаване на последиците от изменението на климата и адаптиране към тях чрез платформата „Count Us In“.

Целта на тези инструменти е да се постигне взаимодействие с гражданите за съвместно създаване на местни послания във връзка с изменението на климата, като се вземат предвид културното наследство и контекстът, и да се създадат прототипи за съвместни действия в местната общност. Чрез Пакта за климата се подкрепят иновативни процеси за съвместно създаване с местните общности, като например ангажиране на създателите на политики с гражданите, за да им се даде възможност да поемат ролята на модератори в дискусиите за изменението на климата и опазването на околната среда в градовете. Добавената стойност на Пакта за климата се изразява в насърчаване на сътрудничеството между различни страни (например хора на изкуството, културни центрове, неправителствени организации, местни администрации и предприятия) за постигане на общи цели.

Хора на изкуството, инфлуенсъри, кметове и всеки гражданин, заинтересован от действията за борба с изменението на климата, могат да станат **посланици на Пакта за климата**, за да подкрепят работата, която вече се извършва в техните общности. Ставането на посланик е допълнителен способ за осигуряване на информация, вдъхновяване и подкрепа за действията за борба с изменението на климата в местните общности и мрежи.

Когато става въпрос за политиките в областта на околната среда, преобразуващата промяна в нашите общества и икономики, необходима за постигане на целите на Зеления пакт, не може да се осъществи без подкрепата на цялото общество. За тази цел е необходима промяна на социалните норми, ценности и възприятия, т.е. промяна на културата, както се признава в приоритетите на Зеления пакт. По подобен начин работата по повишаване на осведомеността по въпросите на биологичното разнообразие способства за грамотността в областта на опазването на околната среда, съпричастността, солидарността и грижата за природата, както и за използването на интердисциплинарни подходи, които помагат на хората да разберат взаимовръзката между икономическите, социалните и природните системи.

Особеностите на ландшафта в ЕС, неговото биологично разнообразие и защитени природни зони (в рамките на мрежата „Натура 2000“) съставляват неговото нематериално наследство и са в основата на нашето бъдеще. В последното проучване на Евробарометър „Отношение на европейците към биологичното разнообразие“ беше потвърдено, че европейците са дълбоко загрижени за природата и биологичното разнообразие и очакват от ЕС да предприеме действия за тяхното опазване. По-конкретно действията, които най-често се споменават като важни, включват възстановяване на природата и биологичното разнообразие, за да се компенсират щетите, и както информирание на гражданите по-добре относно значението на природата и биологичното разнообразие. От същото проучване проличава и че малък брой граждани са запознати с мрежата „Натура 2000“ и с усилията на ЕС и на неговите държави членки за нейното опазване.

Поради това в **Стратегията на ЕС за биологичното разнообразие до 2030 г.** се изтъква значението на повишаването на осведомеността относно знанията по въпросите на биологичното разнообразие и интегрирането на биологичното разнообразие и екосистемите в училищното и висшето образование и в професионалното обучение. В рамките на международните преговори по глобалната рамка за биологичното разнообразие за периода след 2020 г. Комисията настоява да се спомене значението на секторите на културата и на ангажираността на участниците от сферите на образованието и медиите, както и от сектора на изкуствата и културата.

Стратегически действия и ключови примери

- Наградите **„Европейска зелена столица“** (за по-големи градове) и **„Green Leaf“** (за градове с население под 100 000 жители) и тяхната насоченост към привличането и участието на гражданите

дават достатъчно пространство за културни и образователни дейности по темата „устойчивост“. С наградите, които се финансират по програма LIFE, се подкрепя изпълнението на Зеления пакт по места в градовете. Градовете победители са в челните редици на екологичния преход и имат потенциала да бъдат пример за подражание за останалите. Носителите на наградата „Зелена столица“ (един годишно) получават 600 000 евро, а носителите на наградата „Green Leaf“ (най-много двама годишно) — 200 000 евро. С титлата удостоените градове се подкрепят и насърчават да организират широк кръг от дейности и проекти през годината. Обикновено те включват образователна подкрепа в училищата или за младите хора, проекти в сферата на изкуството и устойчивостта за граждани, изложби на художествени творби, в които се интерпретират изкуството и опазването на околната среда, и т.н.⁶⁸. Церемониите по награждаването обикновено включват културни прояви и презентации. По информация от управата на градовете титлата носи много предимства, включително по-голямо международно медийно отразяване, по-голям стимул за града да продължи да подобрява екологичната си устойчивост или по-голяма привлекателност като туристическа дестинация.

- **Сътрудничество с природонаучни и научни музеи, ботанически градини, зоологически градини и аквариуми чрез глобалната коалиция „Обединени в името на биологичното разнообразие“.** Коалицията, която се координира от Комисията от март 2020 г. насам, обединява тези институти и организации, но е отворена и за научноизследователски центрове и университети, природни резервати и защитени територии по целия свят, както и за музеи от всички категории, като например музеи на изкуствата или архитектурата, или исторически музеи. Тя ги приканва да обединят усилията си и да изразят позицията си относно кризата, засягаща природата, като покажат нейното значение за човечеството. Понастоящем коалицията обхваща 51 държави и територии и формира общност от 323 организации, национални паркове и защитени територии, аквариуми, ботанически градини, зоологически градини, музеи (включително художествени галерии), научноизследователски центрове и университети, които, заедно с други глобални политически коалиции за природата да подкрепят инерцията на политиките.
- **Набор от инструменти за обучение в областта на опазването на природата:** като част от по-широкообхванат проект за повишаване на осведомеността относно необходимостта от опазване на природата този набор от инструменти за обучители им помага да работят с тийнейджъри по въпросите, свързани с опазването на природата в Европа. Той предлага редица дейности на закрито или на открито, групирани в четири модула: i) как сме свързани с природата; ii) опознаване на природата на Европа; iii) как опазваме природата в Европа; и iv) ангажиране с опазването на природата. Много от дейностите се подпомагат от данни и информация, налични в базите данни и инструментите за преглед на европейското пространство за образование. Този набор от инструменти е достъпен на всички езици на ЕС⁶⁹. Очакваните резултати включват: повишаване на осведомеността сред тийнейджърите; помощ при разбирането на политиките на ЕС за опазване на природата, директивите за природата и мрежата „Натура 2000“ и насърчаване на младите хора да вземат участие в опазването на природата.
- **Полезни взаимодействия между опазването на защитените зони по „Натура 2000“ и опазването на културното наследство:** като един от резултатите от плана за действие на ЕС за природата, хората и икономиката, а също и като последващо действие във връзка с Европейската година на културното наследство (2018 г.), Комисията публикува доклада *Природно и културно наследство в Европа: съвместна работа в рамките на мрежата „Натура 2000“*⁷⁰. В доклада се изследва пространственото припокриване между природните и

⁶⁸ Например проект за лагериране в планината с цел запознаване на младите хора с изменението на климата: Une expérience inédite: bivouaquer à la Bastille! - J'agis - Je rêve (greengrenoble2022.eu).

⁶⁹ <https://op.europa.eu/bg/publication-detail/-/publication/e33a1119-8fa2-11ec-8c40-01aa75ed71a1>

⁷⁰ Natural_and_Cultural_Heritage_report_2019_WEB.pdf (europa.eu).

културните обекти, обсъждат се общите опасности и предизвикателства, свързани с тях, както и предоставените от различните фондове на ЕС възможности за предприемане на съвместни инициативи в областта на природата и културата. В него са изложени и препоръки за това как да се справим с предизвикателствата и как да се насърчат интегрираното управление и свързаните с него социално-икономически ползи.

Комисията публикува етажна карта, която позволява на ползвателите да изследват как се припокриват обектите от мрежата „Натура 2000“ и обектите от Списъка на световното културно и природно наследство⁷¹. Събрани са и поредица от казуси, с които да се покажат примери от практиката за различни аспекти на успешното интегрирано управление на природно и културно наследство в защитените зони по „Натура 2000“⁷². Един от главните резултати от подобно интегриране би могъл да бъде увеличеният капацитет на обектите на културното и природното наследство да привличат посетители. Това на свой ред може да окаже каскадно въздействие върху местната икономика чрез разкриването на нови възможности за устойчив туризъм, стопанска дейност и развитие около защитените зони. В резултат може да се постигне по-лесно приемане на ограниченията, свързани с опазването на обектите на природното и културното наследство.

Предстоящи действия:

- **започване на кампанията за повишаване на осведомеността относно устойчивите текстилни изделия** на фона на стратегията на ЕС за устойчиви и кръгови текстилни продукти, за да се осигури на ЕС новаторска роля в справянето с предизвикателствата пред творческите сектори (дизайн, текстилни изделия и мода) и да се изтъкне значението на превръщането на отраслите на текстилните изделия и модата в ЕС в част от кръговата икономика;
- **поставяне на ударение върху екологичните, икономическите и свързаните със здравето ползи** от стратегията, както и върху нейния принос за увеличаване на ресурсната независимост и устойчивост на ЕС, и предлагане на практически решения на всички етапи от жизнения цикъл на текстилните изделия и на отделните потребители, които ще помогнат за осъществяване на визията на стратегията на ЕС относно текстилните изделия;
- **привличане на участието на младежите**, в т.ч. на млади дизайнери, инфлуенсъри и хората на изкуството, в комуникационната кампания „Да направим бързата мода в Европа отживелица“;
- **разработване на интерактивна карта, която да спомогне за намаляване на въздействието на наводненията върху обектите на културното наследство**: при извършване на предварителни оценки на риска от наводнения съгласно Директивата за наводненията държавите членки невинаги отчитат обектите на културното наследство, които са изложени на риск. Това може да е породено от факта, че оценките трябва да бъдат прецизирани. Комисията скоро ще предостави възможност за ползване на интерактивна карта, в която ще се съпоставят районите на наводненията и, наред с другото, културното наследство.

Н. Селскостопанска политика

Рамка на политиката и ключови примери

Стратегическите планове на държавите членки в рамките на **общата селскостопанска политика (ОСП) за периода 2023—2027 г.**⁷³ могат да **включват конкретни инвестиции, предназначени за култура**: това включва и разработването на системите на ЕС за географски

⁷¹ Разгледайте мрежата „Натура 2000“ (arcgis.com).

⁷² Културното и природното наследство на Европа в мрежата „Натура 2000“ — Служба за публикации на Европейския съюз (europa.eu).

⁷³ https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/cap-overview/new-cap-2023-27_bg

указания (ГУ)⁷⁴ за селскостопански продукти и хранителни продукти, вина и спиртни напитки. По линия на ОСП се оказва подкрепа за селското стопанство и земеделските стопани чрез подпомагане на доходите, пазарни мерки и развитие на селските райони. Развитието на селските райони по-специално укрепва социално-икономическата, социално-културната и екологичната устойчивост на селските райони и оказва значително влияние върху културния сектор в широк смисъл.

Чрез мерките за насърчаване на регистрацията на ГУ и на традиционни специалитети, осигуряването на диверсификация и сътрудничество и чрез LEADER (метод за развитие на местно равнище) може също така да се подкрепи устойчивостта на местните храни (производство, етикетиране и опазване на местното архитектурно и културно наследство) през периода 2023—2027 г.

Картографирането на храните, етикетирането и наследството, свързано с храните, както и съхраняването на начините, по които се произвеждат храните, също могат да се считат за културни дейности. Затова инфраструктурата и устойчивостта (екологична, културна и социално-икономическа) са от ключово значение за ползите от секторите на културата, творчеството и наследството.

О. Политики в областта на отбранителната промишленост и космическото пространство

По програмата на Съюза за наблюдение и мониторинг на Земята „Коперник“ се предоставя подкрепа на общността за културно и природно наследство, за да се улеснят картографирането, мониторингът и управлението на културното наследство на ежедневни ниво.

В Регламента за космическата програма на Съюза⁷⁵ изрично се споменава (член 49, параграф 3) „опазването на културното наследство“ като ключова политика, на която следва да се оказва помощ чрез програмата „Коперник“.

Стратегически действия и ключови примери

От няколко години програма „Коперник“ се използва в областта на културното и природното наследство, като общността на културното наследство се подпомага с данни, продукти и услуги по тази програма. Основната цел в тази област е да се наблюдават и изчисляват потенциалните въздействия на изменението на климата, природните и причинените от човека бедствия, хуманитарните кризи и конфликтите, свързани с културното и природното наследство, с цел засилване на превенцията и управлението и подпомагане на устойчивото развитие.

Повечето от услугите на „Коперник“ допринасят по различни начини за наблюдението, оценката на риска и предотвратяването на щети върху обекти на културното наследство. Примери за това са:

- услуга в подкрепа на външната дейност, чрез която се оценяват потенциалните щети върху обекти на културното наследство в зони на конфликт, недостъпни за международната общност;
- услуга в областта на изменението на климата, която използва някои показатели за оценка на опасността от пожари;
- услуга за наблюдение на земната повърхност, включваща оценка на риска от природни и антропогенни рискове, геодезия, градско и селско планиране, риск от наводнения;
- услуга за наблюдение на атмосферата, чрез която се проверяват качеството на въздуха и евентуалните щети върху паметници и сгради;

⁷⁴ https://agriculture.ec.europa.eu/farming/geographical-indications-and-quality-schemes/geographical-indications-and-quality-schemes-explained_bg

⁷⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R0696&from=EN>

- услуга за управление на извънредни ситуации, подпомагаща най-вече чрез картографски продукти по заявка (в режим на бързи действия и в режим на риск и възстановяване) действията за превенция, готовност, реагиране и възстановяване посредством анализ, оценка и мониторинг на степента на щетите и потенциалния(те) свързан(и) риск(ове).

Беше създадена и оперативна група за културното наследство по „Коперник“⁷⁶, която да анализира състоянието на дейностите в областта на културното наследство с помощта на данните и услугите на „Коперник“. След като бяха идентифицирани изискванията на потребителите, чрез проверка беше установена, че *„повечето от настоящите продукти удовлетворяват идентифицираните изисквания“*. Освен това могат да се обмислят и дейности за изграждане на капацитет, включително подкрепа за развитие на уменията и обучение на специалисти, както и специализирани академични курсове.

„Други дейности“ включва:

- конкретно доказване на осъществимостта на идеи, посветено на цифровия туризъм и културното наследство, част от програмата Copernicus Demonstrators (обществена поръчка), която се очаква да бъде приведена в действие през 2023/2024 г.;
- като част от инициативата EUSpace4Ukraine се проведе хакатон (29 юни — 1 юли 2022 г.), който включваше приложения, свързани с опазването на културното наследство;
- в рамките на платформата за консултации с потребителите до 2023 г. ще бъдат разгледани нуждите на ползвателите и изискванията на ползвателите от стопанския сектор.

Освен това вече се извършва анализ за определяне на възможните начини за подобряване и персонализиране на продуктите на „Коперник“ в съчетание с национални дейности и международни действия (вж. например дейността на общността към GEO Urban Heritage Climate Observatory на ЮНЕСКО).

Предстоящи действия:

- услугите по програма „Коперник“ ще продължат да допринасят за **картографирането, наблюдението и управлението на културното наследство**;
- подкрепа за навлизането на услугите по програма „Коперник“ на пазара надолу по веригата, свързан с наблюдението и популяризирането на културното наследство, чрез **анализ на потребностите на ползвателите и прилагане на доказване на осъществимостта на идеи**;
- въвеждане на **уникална точка за достъп до данни с информация от всички компоненти на „Коперник“**, полезна за ползвателите на културното наследство, която трябва да бъде оценена, като се вземат предвид наличните ресурси, приоритетите и текущите национални и международни инициативи.

II. Механизъм за гражданска защита на Съюза

Рамка на политиката и ключови примери

Механизмът за гражданска защита на Съюза⁷⁷ (МГЗС) има за цел защита на „преди всичко населението, но също така и околната среда и имуществото, *включително културното наследство*,

⁷⁶ https://www.copernicus.eu/sites/default/files/2020-10/CC-2020-37_Copernicus-Cultural-Heritage-Task-Force-Report_0.pdf

⁷⁷ <https://eur-lex.europa.eu/eli/dec/2013/1313/oj>

срещу всички видове природни и причинени от човека бедствия (...)“ (член 1, параграф 2). В рамките на МГЗС се координират доставките на помощ, например хуманитарни доставки, експертни познания, екипи за гражданска защита и специализирано оборудване, за засегнати от бедствия държави по тяхно искане, когато националните им ресурси са претоварени.

Стратегически действия и ключови примери

МГЗС обхваща целия цикъл на управление на риска от бедствия и подпомага действията за превенция, готовност и реагиране. Наред с другото, МГЗС подкрепя усилията в областта на системите за оценка на риска, ранно предупреждение и мониторинг. Чрез Мрежата на Съюза за знания в областта на гражданската защита по линия на МГЗС се организират и координират обучения, учения, обмен на експерти и консултативни мисии. МГЗС насърчава междусекторния подход и подкрепя обмена на добри практики.

По линия на МГЗС се финансират и проекти в областта на културното наследство при бедствия. Например по проекта ProCultHer⁷⁸ (2019—2021 г.) бе разработена европейска методика⁷⁹ за защита на културното наследство по време на извънредни ситуации и за улесняване на създаването на нов капацитет на МГЗС в тази област.

Когато отговаря на искания за помощ в областта на културното наследство, МГЗС може да улесни предоставянето на помощ в натура (например предпазни средства), както и експертен опит, включително под формата на консултативни мисии. Неотдавна, в отговор на агресивната война на Русия срещу Украйна, Комисията координира най-голямата досега операция в рамките на МГЗС⁸⁰, която включва и помощ в областта на опазването на културното наследство, като например чували с пясък, опаковъчни материали за опазване на културни артефакти и комплекти за защита на културните ценности.

Предстоящи действия:

- **Увеличаване на капацитета за разполагане на екипи от експерти в областта на културното наследство и гражданската защита:** за 2023 г. е планирано приемането на изменение на Решение за изпълнение 2014/762/ЕС на Комисията относно новите изисквания за качество за увеличаване на капацитета на МГЗС.
- **Повишаване на популярността на опазването на културното наследство по време на операции за реагиране при бедствия:** проектът ProCultHer-Net⁸¹ ще укрепи допълнително капацитета за опазване на културното наследство на органите за гражданска защита в Европа чрез свързването на експерти в областта на гражданската защита и културното наследство в цяла Европа.

4. ЗАКЛЮЧЕНИЯ: ПЪТЯТ НАПРЕД

Мерките в областта на културата играят решаваща роля при определянето на приоритетите и действията на политиките за постигане на устойчивост, включително в различни политики и

⁷⁸ <https://www.proculther.eu>

⁷⁹ <https://www.proculther.eu/wp-content/uploads/2022/06/PROCULTHER-Methodology.pdf>

⁸⁰ Всички 27 държави от ЕС, плюс Норвегия, Турция, Северна Македония и Исландия, предложиха помощ в натура, варираща от медицински материали до превозни средства и енергийно оборудване, както и доставки в областта на опазването на културното наследство. Изделията се доставят на украинските органи в рамките на единични операции или съвместни операции чрез логистичните центрове на МГЗС, установени в Полша, Румъния и Словакия.

⁸¹ Допълнителна информация за проекта може да бъде намерена на онлайн платформата на Мрежата на Съюза за знания в областта на гражданската защита <https://civil-protection-knowledge-network.europa.eu/union-civil-protection-mechanism-projects>.

програми на ЕС. Независимо от това, за да се разгърнат изцяло потенциалът на мерките в областта на културата, съобразени, благоприятстващи и даващи израз на устойчивото развитие, както и ролята на секторите на културата, следва да се преодолее разпокъсаността на мерките в областта на културата, насочени към устойчивото развитие, в много различни области на политиката.

В доклада на групата по ОМК относно културното измерение на устойчивото развитие, публикуван на 20 септември 2022 г., се подчертава, че в тези „бурни времена“, когато връзката между природата и хората е постоянно застрашена от нарастващи дисбаланси и неравенства, най-добрият възможен отговор от страна на създателите на политики е „смелостта на културата за промяна“. Пред ЕС се разкрива огромната възможност и отговорност да направлява този процес на по-успешно оползотворяване на (недостатъчно използвания) потенциал на културата. С настоящия доклад се допринася за процеса на размисъл, като се предоставят доказателства за съществуващото взаимодействие между културата и устойчивото развитие и за необходимостта то да бъде засилено в бъдеще.

Както се посочва в заключителната декларация, приета по време на конференцията MONDIACULT 2022, където бяха представени ключови действия на ЕС в областта на културата и ЦУР, комбинираният подход към културата и устойчивото развитие и по-голямата съгласуваност между политиките в областта на културата и стратегиите за устойчиво развитие могат да допринесат ползи за различните равнища на разработване на политики в Европа. *„Отправяме призив за систематично застъпване на културата в рамките на публичните политики чрез адаптиране на стратегиите и рамките за развитие на международно, регионално, подрегионално, национално и местно равнища, както и в рамките на политиките на други подходящи фондове и програми на ООН, като инструмент и движещ фактор за устойчивост, социално приобщаване и икономически растеж (...)“*, се казва в декларацията⁸².

Ето защо е жизненоважно хоризонталният подход към устойчивото развитие да се превърне в напълно видим ангажимент към културата и творчеството като двигатели за развитие. Колективните усилия за справяне с глобални предизвикателства, като например ограничаването на рисковете, свързани с изменението на климата, или целите на Европейския зелен пакт и на Програмата до 2030 г., следва да разчитат до голяма степен на културата, за да се способства за ново поведение на хората, да се насърчава равенството между половете чрез културно участие и да се улеснява достъпът до културни възможности чрез иновативни и многостранни практики или процеси.

Съчетаването на вдъхновени от културата иновации с инвестиции, насочени към устойчивост, и с адаптивни отговори на революционните трансформации на обществото по време на кризи следва да бъде в основата на новите рамки на политиките, така че политиката в областта на културата да бъде преосмислена по по-стратегически, съгласуван и ефективен начин.

Първа стъпка в тази посока може да бъде новият подход за укрепване на стратегическата рамка на ЕС за културата, предложен в доклада на Комисията относно работния план за културата за периода 2019—2022 г. и включен като инициатива в новия работен план на ЕС за културата за периода 2023—2026 г. Една нова стратегическа рамка на ЕС би могла да осигури по-голяма съгласуваност и последователност на политиките и да включи сред основните си принципи ангажимента за изпълнение на Програмата до 2030 г., като по този начин отрази амбициите, изразени в Декларацията относно културата от конференцията MONDIACULT 2022, в която се призовава за укрепване на публичните политики и международното сътрудничество в областта на културата.

⁸² https://www.unesco.org/sites/default/files/medias/fichiers/2022/10/6.MONDIACULT_EN_DRAFT%20FINAL%20DECLARATION_FINAL_1.pdf